

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ Ν. ΣΕΡΡΩΝ

**ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Πρακτικά διημερίδας

**Επιμέλεια Έκδοσης
Ιωάννης Κιορίδης-Πηνελόπη Τζιώκα-Βασιλική Ζέττα**

ΣΕΡΡΕΣ 2017

ISBN: 978-618-81104-2-7

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΝΟΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1982

ΕΔΡΑ: ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ 13 (Γραφεία Ε.Λ.Μ.Ε.Σ), 62125-ΣΕΡΡΕΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

(2015 - 2017)

Βασιλική Ζέττα, Πρόεδρος

Τάνια Ζουρνατζή, Αντιπρόεδρος

Θεοδώρα Μπαγανά, Γενική Γραμματέας

Ευαγγελία Σκέμπερη, Οργανωτική Γραμματέας

Ισιδώρα Μάλαμα, Ειδική Γραμματέας

Δημήτρης Αραμπατζής, Ταμίας

Ελένη Νένου, Έφορος Βιβλιοθήκης

Περιεχόμενα

Σημείωμα	σελ. 05
Εισαγωγή	σελ. 07
Υλικό διημερίδας	σελ. 11
Παράρτημα	σελ. 63

Σημείωμα της Προέδρου του Συνδέσμου Φιλολόγων Ν. Σερρών

Ο Σύνδεσμος Φιλολόγων Ν. Σερρών τα τελευταία χρόνια κατέδειξε με τη συνεχή δράση του, πως κύρια στόχευση και προσανατολισμός του διοικητικού συμβουλίου του είναι η ανάδειξη και προβολή του επιστημονικού ρόλου του μάχιμου και μαχόμενου φιλολόγου. Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2015-16 ραγδαίες αλλαγές εφαρμόστηκαν τόσο στα ωρολόγια προγράμματα των Γυμνασίων και των Λυκείων, όσο και στα αναλυτικά προγράμματα των φιλολογικών μαθημάτων. Μπροστά σε αυτές τις εξελίξεις ο Σύνδεσμός μας αποφάσισε να συμμετάσχει σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους φιλολόγων της Περιφερειακής Ενότητας Σερρών στη συνδιοργάνωση, με τη λήξη του σχολικού έτους (28 και 29 Ιουνίου 2016), μίας «εργαστηριακής» διημερίδας με θέμα τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Έτσι για πρώτη φορά συνάδελφοι φιλόλογοι που διδάσκουν στις σχολικές μονάδες του Νομού Σερρών προσήλθαν εθελοντικά και με αξιοζήλευτη προθυμία κατέθεσαν το μεράκι, την εμπειρία τους από την σχολική τάξη, την αγωνία τους αλλά και τις προτάσεις τους για το μέλλον των φιλολογικών μαθημάτων στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Οι φιλόλογοι-μέλη του Συνδέσμου συνεργάστηκαν σε ομάδες εργασίας που δημιουργήθηκαν για κάθε μάθημα (άλλες για το Γυμνάσιο και άλλες για το Λύκειο) για να καταλήξουν σε τεκμηριωμένες προτάσεις σχετικά με το περιεχόμενο, τη μεθοδολογία και τη διδακτική κάθε φιλολογικού μαθήματος. Με αξιοθαύμαστη συνέπεια για δύο ολόκληρες μέρες οι φιλόλογοι του Νομού Σερρών κατέθεσαν εμπειριστατωμένες απόψεις, αναστοχάστηκαν και κατέληξαν να συνθέσουν ένα νέο «καινοφανές» πρόγραμμα σπουδών από τη βάση της εκπαιδευτικής πυραμίδας.

Ως Πρόεδρος ευχαριστώ θερμά τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, αλλά και όλους τους συναδέλφους φιλολόγους οι οποίοι ανέλαβαν την ευθύνη καταγραφής και σύνθεσης των τελικών συμπερασμάτων των ομάδων εργασίας, λειτουργώντας ως υπεύθυνοι-συντονιστές ομάδων. Επίσης ευχαριστώ θερμά όλους τους συναδέλφους οι οποίοι συμμετέχοντας στη διημερίδα ως μέλη των ομάδων εργασίας, κατέθεσαν τις απόψεις τους και με υποδειγματική, ισότιμη συνεργασία κατέληξαν σε πολύτιμα συμπεράσματα.

Η σημαντικότητα της παρούσας πρωτοβουλίας οδήγησε το Δ.Σ.

στην ομόφωνη απόφαση να εκδώσει σε έντυπη μορφή τα πορίσματα της διημερίδας και να τα διανείμει σε κάθε σχολική μονάδα για αξιοποίηση τους από τους συναδέλφους φιλολόγους, αλλά και την ευρύτερη σχολική κοινότητα.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε και προς τους σχολικούς συμβούλους φιλολόγων Ν. Σερρών κα. Τζιώκα Πηνελόπη και κ. Κιορίδη Ιωάννη, οι οποίοι συνέβαλαν στην επιτυχή διεξαγωγή της διημερίδας. Οι ίδιοι κατέθεσαν ήδη τα πορίσματα των ομάδων εργασίας σε υπόμνημα προς το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής τον Αύγουστο του 2016.

Εμείς λοιπόν που ως φιλόλογοι έχουμε το μοναδικό προνόμιο να μεταδίδουμε τα νάματα της γνώσης για τον Άνθρωπο στα ελληνόπουλα, καταθέσαμε με αίσθηση ευθύνης τις απόψεις μας για θωράκιση και βελτίωση του περιεχομένου και της διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων και ευελπιστούμε να συμβάλλουμε στην έναρξη και τη συνέχιση μιας ουσιαστικής συζήτησης για την αναβάθμιση του ρόλου τους στο ελληνικό σχολείο.

Σύλια Ζέττα
Πρόεδρος
Δ.Σ. Συνδέσμου Φιλολόγων
Ν. Σερρών

Εισαγωγή

Οι εισηγήσεις που ακολουθούν αποτελούν τον καρπό ουσιαστικού διαλόγου των φιλόλογων της περιφέρειάς μας για το αντικείμενο, δηλαδή τα φιλολογικά μαθήματα στη Δ/βάθμια Εκπ/ση, που με συνέπεια, ευθύνη και πάθος, ακόμα, υπηρετούν καθημερινά. Στη φετινή καθιερωμένη διημερίδα του τέλους του σχολικού έτους, που εγκρίθηκε από την Περιφερειακή Δ/νση Εκπαίδευσης Κ. Μακεδονίας με το υπ' αριθμ. 18241/20-05-2016 έγγραφό της και συνδιοργανώθηκε με τον Σύνδεσμο Φιλολόγων Σερρών, οι φιλόλογοι ευθύνης μας προσκλήθηκαν, όχι για να ακούσουν, αλλά για να διαλεχθούν και να προτείνουν ελεύθερα και υπεύθυνα ό, τι, κατά τη γνώμη τους, θα βελτιώνει τους όρους μάθησης των παιδιών και την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου τους. Έτσι ανταποκριθήκαν αθρόα στην πρόσκληση και προσήλθαν στον διάλογο, του οποίου εμείς, οι διοργανωτές, εγγυηθήκαμε απλώς τους όρους διεξαγωγής του, δηλαδή την «ισηγορία» και την ελευθερία στις ομάδες εργασίας και στις ολομέλειες. Πράγματι οι συνάδελφοι λειτούργησαν ως κοινότητα προσώπων που βρίσκονται σε διάλογο μεταξύ τους στον οποίο καμιά φωνή δεν περισσεύει και, ό, τι είναι διαπροσωπικό, προκύπτει ως κοινό αγαθό που κατακτιέται από την αναμέτρηση του κάθε προσώπου με αυτό που το υπερβαίνει. Με την αξιοποίηση επί δύο μέρες των τεχνικών της συνεργατικής και ομαδικής εργασίας, οι φιλόλογοι έδειξαν και απέδειξαν πρακτικά και αυθεντικά ότι μπορούν να αποφύγουν την προσαρμογή στους μηχανισμούς της μάζας και του κονφορμισμού, αλλά και στις επιταγές κάθε «σωτήριας» αυθεντίας που δεν αποτελεί παρά το προσωπείο του ολοκληρωτισμού.

Επιμένουμε στη διαδικασία και το ήθος της συμμετοχής, γιατί το διακύβευμα της διημερίδας δεν ήταν να ακουστούν σοφές απόψεις μεμονωμένων ατόμων με τη σιωπηλή και διαφορούμενη ανοχή των υπόλοιπων, αλλά να μιλήσουν, να ακουστούν, να συνθέσουν λόγο όλοι, ως κοινότητα, να βιώσουν την ελευθερία στην πράξη, γιατί αυτός είναι ο σκοπός της Παιδείας και της Εκπαίδευσης που την υπηρετεί: ο ελεύθερος άνθρωπος. Αλλά ο ελεύθερος άνθρωπος pláthetai από τον ελεύθερο και γι' αυτό υπεύθυνο άνθρωπο/δάσκαλο. Αυτό άλλωστε δικαιώνει και την ύπαρξη του σχολείου ως εστίας παιδείας, όπου καλείται ο ελεύθερος δάσκαλος να ετοιμάζει τον ελεύθερο μαθητή, τον άνθρωπο που δεν θα υποταχθεί στον τιτανισμό της μηχανής, στη γοητεία των σκοπιμοτήτων και την μικροψυχία του κερδοσκοπικού και συμφεροντολογικού υπολογισμού.

Το πρόγραμμα της διημερίδας υπαγορεύτηκε από τις ήδη διαπιστωμένες ανάγκες των εκπαιδευτικών ευθύνης μας. Οι φιλόλογοι των σχολείων μας διαθέτουν επιστημονική επάρκεια και εκπαιδευτική εμπειρία για να κρίνουν, να συγκρίνουν και να προτείνουν όρους βελτίωσης του εκπαιδευτικού τους έργου. Η διημερίδα επικεντρώθηκε στο διδακτικό αντικείμενο όπως θεσμικά αποτυπώνεται στα Αναλυτικά Προγράμματα, στα Προγράμματα Σπουδών και στα Ωρολόγια Προγράμματα. Το περιεχόμενο αυτών αποτέλεσε τον άξονα των εργασιών οι οποίες διευκολύνθηκαν με φόρμες εργασίας που ετοιμάστηκαν από τους Σχολικούς Συμβούλους Φιλολόγων και διανεμήθηκαν στους εκπαιδευτικούς (Σχετικό δείγμα υπάρχει στο παράρτημα στο τέλος του βιβλίου. Όλες οι φόρμες είναι προσβάσιμες σε: <https://drive.google.com/drive/u/0/folders/0B1wGv7BCt2sTd2dSYW-5ZNHdEbmM>).

Με βάση την εκδήλωση ενδιαφέροντος καταρτίστηκαν ομάδες εργασίας για κάθε μάθημα που το διδάσκουν φιλόλογοι ως πρώτη ανάθεση. Προηγήθηκε σύντομη επιμόρφωση στις τεχνικές της συνεργατικής και ομαδικής εργασίας σε έμπειρους φιλόλογους για να λειτουργήσουν ως συντονιστές στις ομάδες εργασίες και να τηρήσουν τη διαδικασία του διαλόγου η οποία περιλάμβανε εργασία σε δυάδα, τετράδα, ολομέλεια κατά ομάδα και γενική ολομέλεια όλων των ομάδων με διάλογο επί των εισηγήσεων.

Στη διήμερη φιλολογική μας σύναξη, λοιπόν, οι φιλόλογοι, σεμνοί και περήφανοι, ρεαλιστές και οραματιστές, μίλησαν για παιδεία, μόρφωση και καλλιέργεια του νέου. Μίλησαν για τα πρώτα, χωρίς να αγνοούν τα δεύτερα, όπως η εργασία, οι αμοιβές, το κοινωνικό κύρος. Τα πρώτα, όμως, αποτελούν την ουσία του σχολείου γενικής παιδείας και το περιεχόμενο της αποστολής του από όπου θα έλθουν και τα δεύτερα.

Από το σύνολο της διεργασίας και τον πολυεπίπεδο διάλογο που αναπτύχθηκε φάνηκε ότι στη συνείδηση όλων ήταν προφανές πως με τον λόγο και την πράξη τους καθημερινά στις αίθουσες των σχολείων τους, διδάσκοντας επιδιώκουν να διαμορφώσουν όχι τον άνθρωπο που αγοράζει και πουλά, οργανώνει επιχειρήσεις, επενδύει, φτωχεύει τεχνητά, εμπορεύεται χωρίς φραγμούς, προπαγανδίζει, εξαπατά, σε κατάσταση πνευματικής ασυγίας, ψυχικής κενότητας και ηθικής αναληθσίας. Αντίθετα ως διακύβευμα της παιδευτικής παρουσίας όλων αναδείχτηκε η επιδίωξη τους να διαμορφώσουν τον Άνθρωπο, όπως το αποτύπωσε ο Οιδίπους στη

σωτήρια απάντησή του στο ολέθριο αίνιγμα της Σφίγγας και το δήλωσε ο Μένανδρος «Ὡς χαρίεν ἔστ' ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ἦ». Τον Ἄνθρωπο ως ουσιαστικό, χωρίς ανάγκη επιθέτων, τον Ἄνθρωπο ως πνευματική, ψυχική και ηθική πληρότητα υπό ὀρους συλλογικότητας και κοινωνικής συνύπαρξης.

Ο διήμερος διάλογος των φιλολόγων για τα φιλολογικά εν γένει μαθήματα έδειξε ότι, όταν προβληματιζόμαστε ως μάχιμοι και μαχητικοί φιλόλογοι για τη σχέση μας με την παρεχόμενη παιδεία στο ελληνικό σχολείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ουσιαστικά προβληματιζόμαστε για τη σχέση μας με τον ελληνικό Λόγο ως σκέψη και ομιλία, θεωρία και εμπραγμάτωση. Ιδιαίτερα στην εποχή μας, όπου το παροντικό και το εφήμερο επιβάλλονται απόλυτα με το προσωπείο του εκσυγχρονισμού, της τεχνικής και της ανάπτυξης, η αναζήτηση της σχέσης μας με τον ελληνικό Λόγο επιστρέφει επιτακτικά ακριβώς λόγω της ανάγκης μας να αναζητήσουμε νέες δημιουργίες αυθεντικές και άρα ανθεκτικές. Ο τεχνοκρατούμενος και εμπορευματοποιημένος κόσμος μας, παραδομένος στην πνευματική αδράνεια και στην υπερκαταναλωτική δράση, χρειάζεται τον αφυπνιστικό και γρηγορούντα Λόγο για να ενισχυθεί στην αγωνιώδη αναζήτηση της αλήθειας, της κατανόησης και αυτοκατανόησής του. Από την άποψη αυτή η ενασχόληση με τον ελληνικό Λόγο συνιστά πράξη ενδυνάμωσης της διάθεσής μας να προβούμε σε νέες δημιουργίες αυθεντικές και ανθεκτικές και αναγκαίο ανάχωμα για να προστατευθεί ο Λόγος και η Τέχνη από την αλαζονική μονοκρατορία της τεχνικής και να διασφαλισθεί έτσι η ανθρώπινη πορεία μας προς το μέλλον.

Ειδικά για τη σύγχρονη ελληνική παιδεία η συνειδητή προσέγγιση του ελληνικού Λόγου, αν θέλουμε να είναι ουσιαστική, απαιτεί να γνωρίζουμε ποιοι είμαστε και ποιοι μπορούμε να γίνουμε με την προσέγγιση αυτή, καθώς η ελληνική γραμματεία συνιστά τέχνη ζωής, ανάπτυξη ορθού τρόπου σκέψης και έκφρασης, τρόπο ύπαρξης και θεώρησης του βίου, είναι δηλαδή σκέψη παιδαγωγούσα. Και αυτό καταθέτουν οι φιλόλογοι των Σερρών στα κείμενα που επισυνάπτονται. Τους ευχαριστούμε για τη συμβολή τους από βάθους καρδιάς.

Ευχαριστούμε ακόμη τους εκπαιδευτικούς που εργάστηκαν ως μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής και ως συντονιστές των ομάδων εργασίας και συγκεκριμένα τους Αναστασιλάκη Παναγιώτα, Αραμπατζή Δημήτριο, Ζέττα Βασιλική, Ζουρνατζή Σουλτάνα, Κούλα Ευγενία, Κωστόуро

Γεώργιο, Μάλαμα Ισιδώρα, Μπαγανά Θεοδώρα, Μπόντη Ελένη, Νένου Ελένη, Παπαδημητρίου Χριστίνα, Παχούμη Κωνσταντία, Πεταλίδου Μαρία, Πούλου Δέσποινα, Σκέμπερη Ευαγγελία, Τσαμουρτζή Ευάγγελο, και Τυμπανίδου Καλλιόπη.

Ευχαριστούμε, τέλος, την κα. Ζουρνατζή για τον τελικό οπτικό έλεγχο του παρόντος πονήματος.

Σέρρες, 1 Ιανουαρίου 2017

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Φιλολόγων
Πηνελόπη Τζιώκα-Ιωάννης Κιορίδης

Υλικό Διημερίδας

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Γυμνασίου

Η ομάδα εργασίας για την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία στο Γυμνάσιο εξέτασε τα δύο μαθήματα του εν λόγω γνωστικού αντικειμένου που διδάσκονται στην εκπαιδευτική βαθμίδα του Γυμνασίου: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα από το πρωτότυπο και Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από μετάφραση. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί εντόπισαν τα θετικά και αρνητικά σημεία της υπάρχουσας κατάστασης όσον αφορά τη διδασκαλία των δύο αυτών μαθημάτων, επιχείρησαν κυρίως όμως να επικεντρωθούν στην κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση του τρόπου διδασκαλίας σε όλα τα επίπεδα και τη μεγιστοποίηση των ωφελειών για τους μαθητές. Ως βάση συζήτησης χρησιμοποιήθηκε το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, καθώς και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας (στο εξής ΑΠΣ).

Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η ομάδα εργασίας είναι συνοπτικά τα ακόλουθα:

Α) Αρχαία Ελληνική Γλώσσα από το πρωτότυπο.

Εκφράστηκε η έντονη δυσαρέσκεια από όλους τους συμμετέχοντες για τη μείωση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος (από 3 σε 2 ώρες εβδομαδιαίως) σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου, αλλά και ο έντονος προβληματισμός τους για το γεγονός ότι μόνο στην Α' Γυμνασίου η διδακτική ώρα που αφαιρέθηκε προστέθηκε σε άλλο γλωσσικό μάθημα (στη Νεοελληνική Γλώσσα). Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η μείωση των εν λόγω διδακτικών ωρών περιορίζει σημαντικά τη δυνατότητα των μαθητών να γνωρίσουν σε βάθος την αρχαία ελληνική γλώσσα και συνακόλουθα πλήττει τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα που οφείλει να έχει η εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδά της.

Όσον αφορά τους Γενικούς Στόχους του ΑΠΣ, αυτοί κρίθηκαν σε γενικές γραμμές αποδεκτοί, αλλά μαξιμαλιστικοί και δύσκολα υλοποιήσιμοι, ιδιαίτερα μάλιστα μετά τη μείωση των διδακτικών ωρών του μαθήματος. Επισημάνθηκε επίσης ότι, ενώ το ΑΠΣ δεν δίνει, και σωστά, έμφαση στην

αναλυτική εξέταση της γραμματικής και του συντακτικού της αρχαίας ελληνικής, τα εγχειρίδια του μαθήματος και στις τρεις τάξεις βρίθουν από γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα, στα οποία υπονοείται ότι οφείλουν να εντυφλήσουν οι μαθητές, ενώ και οι οδηγίες για την αξιολόγηση των μαθητών, ιδιαίτερα κατά τις γραπτές προαγωγικές ή απολυτήριες εξετάσεις του Μαΐου-Ιουνίου δίνουν δυσανάλογα μεγάλη βαρύτητα στην εξέταση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων.

Όσον αφορά το γνωστικό περιεχόμενο του μαθήματος, παρατηρήθηκε ότι ο όγκος της ύλης που πρέπει να καλυφθεί είναι πολύ μεγάλος, ενώ τα κείμενα που χρησιμοποιούνται στα εγχειρίδια είναι συχνά δυσνόητα και αδιάφορα για τους μαθητές, ενώ επισημάνθηκε ως ιδιαίτερος αρνητική η ανυπαρξία Λεξιλογικών Πινάκων στο εγχειρίδιο της Γ΄ Γυμνασίου, καθώς οι συγκεκριμένοι πίνακες βοηθούν συχνά στη σύνδεση της αρχαίας με τη νέα ελληνική γλώσσα και στην κατανόηση εκ μέρους των μαθητών της διαχρονικότητας και συνέχειας της ελληνικής γλώσσας.

Σχετικά με τη διδακτική μεθοδολογία που προτείνεται από το ΑΠΣ, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί-μέλη της ομάδας εργασίας, θεώρησαν ότι κινείται στη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, ο περιορισμένος χρόνος διδασκαλίας του μαθήματος συνιστά τροχοπέδη στην πραγματικά διαθεματική προσέγγιση του γνωστικού αντικείμενου, αφού οποιαδήποτε προσπάθεια για τη σύνδεση του μαθήματος με άλλα γνωστικά αντικείμενα μέσα από διαδικασίες συνεργατικής-ερευνητικής μάθησης προσκρούει πάνω στο ασφυκτικό χρονικά πλαίσιο διδασκαλίας, το οποίο περιορίζεται ακόμα περισσότερο με τη μείωση των διδακτικών ωρών από 3 σε 2.

Τέλος, στην έλλειψη επαρκούς διδακτικού χρόνου αλλά και σύγχρονων υλικοτεχνικών υποδομών απέδωσε η ομάδα εργασίας την περιορισμένη αξιοποίηση έργων τέχνης, καθώς επίσης και τη μειωμένη χρήση ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος, παρότι και τα δύο κρίθηκαν σημαντικά για την επίτευξη των διδακτικών στόχων.

Βάσει των παραπάνω διαπιστώσεων η ομάδα εργασίας προτείνει την αύξηση ωρών διδασκαλίας του μαθήματος της αρχαίας ελληνικής γλώσσας από το πρωτότυπο τουλάχιστον σε 3 εβδομαδιαίως, ώστε να υπάρχει αρκετός χρόνος για να καλυφθούν όλα τα πεδία δραστηριότητας που προαναφέρθηκαν.

Όσον αφορά τους Γενικούς Στόχους του μαθήματος προτείνεται να εστιαστεί η διδασκαλία του μαθήματος στην κατανόηση και απόλαυση του αρχαιοελληνικού λόγου με δραστικό περιορισμό της αναλυτικής

παρουσίασης γραμματικών και συντακτικών φαινομένων. Προτείνεται επίσης να δοθεί έμφαση στη σύνδεση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας με τη νέα ελληνική (με την αξιοποίηση κυρίως της ετυμολογίας και της παράλληλης παρουσίασης γλωσσικών φαινομένων από την αρχαία και νέα ελληνική γλώσσα), αλλά και στη διαχρονική προσφορά του ελληνικού λόγου στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτισμό μέσα από την επιλογή κατάλληλων για τον σκοπό αυτό κειμένων.

Όσον αφορά το γνωστικό περιεχόμενο η ομάδα εργασίας συνιστά την αλλαγή των διδακτικών εγχειριδίων σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου από άλλα, τα οποία θα περιέχουν λιγότερα και απλούστερα κείμενα από όλες τις περιόδους της ελληνικής γραμματείας. Ζητούμενο είναι τα κείμενα αυτά να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα αλλά και στις γνωστικές ικανότητες των μαθητών και να πλαισιώνονται από πλούσιο ερμηνευτικό σχολιασμό που θα βοηθά τους μαθητές στην πληρέστερη κατανόησή τους. Τέλος, κρίνεται αναγκαία μία ανακατανομή της διδακτέας ύλης, με στόχο τα διάφορα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα να είναι καλύτερα οργανωμένα και ομαδοποιημένα, ώστε να γίνονται ευκολότερα κατανοητά από τους μαθητές.

Όσον αφορά το πεδίο της διδακτικής μεθοδολογίας, προτείνεται η ευρύτερη χρήση παραδειγμάτων από τη νέα ελληνική γλώσσα, τόσο ως αφόρμηση για τη μελέτη, όσο και ως εργαλείο για την κατανόηση της αρχαίας ελληνικής. Θεωρείται επίσης χρήσιμο όλα τα κλιτικά παραδείγματα που περιλαμβάνονται στις ασκήσεις που συνοδεύουν την εξέταση κάθε γραμματικού ή συντακτικού φαινομένου να παρουσιάζονται όχι απομονωμένα αλλά ενταγμένα μέσα σε συγκεκριμένο γλωσσικό πλαίσιο, ώστε να γίνει κατανοητή η χρήση τους μέσα στον λόγο. Από μερίδα συμμετεχόντων μάλιστα υποστηρίχθηκε ότι το μοναδικό είδος ασκήσεων που χρειάζεται πραγματικά είναι ασκήσεις αναγνώρισης γραμματικών τύπων ή συντακτικών δομών, καθώς οι μαθητές δεν πρόκειται να παραγάγουν ποτέ αυθεντικό αρχαιοελληνικό λόγο. Η ένταξη της τέχνης, όπως για παράδειγμα το θεατρικό παιχνίδι, αλλά και των ΤΠΕ στη διδασκαλία κρίνεται απαραίτητη, κι αυτός είναι ένας ακόμη λόγος που καθιστά αναγκαία την αύξηση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος. Φυσικά, η ένταξη αυτή πρέπει να συνοδευτεί από βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών των σχολικών μονάδων, αλλά και την επικαιροποίηση των λογισμικών που έχουν παραχθεί για το μάθημα, τα περισσότερα από τα οποία δυστυχώς μετρούν ήδη 15 με 20 έτη ζωής. Μέσα

από αυτή την οπτική κατατέθηκε η πρόταση να θεωρηθεί το μάθημα των αρχαίων ελληνικών εργαστηριακό με ανάλογη εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων.

Τέλος, όσον αφορά την αξιολόγηση του μαθήματος, προτείνεται η εφαρμογή των διδακτικών τετραμήνων, ώστε να χαλαρώσει το ασφυκτικό εξετασιοκεντρικό σύστημα που υπάρχει σήμερα. Η αξιολόγηση φυσικά πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τους διδακτικούς στόχους που προτείνονται παραπάνω, ενώ ιδιαίτερη βαρύτητα προτείνεται να δοθεί στην αυτοαξιολόγηση του μαθητή μέσα από την εισαγωγή αντίστοιχων διαδικασιών.

Υπήρξε επίσης η πρόταση από μερίδα των συμμετεχόντων να αντικατασταθεί στην Α' και Β' Γυμνασίου το μάθημα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας από το πρωτότυπο από ένα μάθημα που θα επικεντρώνεται στην αρχαιογνωσία εξετάζοντας μέσα από κείμενα μεταφρασμένα (και κάποια απλοποιημένα αποσπάσματα στην αρχαία ελληνική) την καθημερινή ζωή των αρχαίων Ελλήνων σε όλες τις εκφάνσεις της. Το μάθημα αυτό θα μπορούσε να είναι δίωρο και να συνοδεύεται από ένα μονόωρο μάθημα μιας πρώτης επαφής με την αρχαία ελληνική γλώσσα (δίνοντας έμφαση στο ταξίδι των λέξεων από την αρχαιότητα ως σήμερα) ή από κάποιο μονόωρο μάθημα επισκόπησης της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας από τη μυκηναϊκή μέχρι την καθιέρωση της δημοτικής μέσα από κατάλληλα επιλεγμένα κείμενα.

B) Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από μετάφραση.

Το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας από μετάφραση αποτελεί προνομιακό πεδίο ανάδειξης των ιδεών και αξιών του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και σύνδεσής τους με τη σημερινή πραγματικότητα.

Ωστόσο, η ομάδα εργασίας διαπίστωσε ότι οι Γενικοί Στόχοι που τίθενται από το ΑΠΣ είναι εξαιρετικά φιλόδοξοι και τελικά δυσεπίτευκτοι λόγω του περιορισμένου διδακτικού χρόνου αλλά και των μειονεκτημάτων που παρουσιάζουν τα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος. Κατά το ΑΠΣ μάλιστα οι μαθητές πρέπει να διδάσκονται δύο έργα από μετάφραση σε κάθε σχολική τάξη, τη στιγμή που ο χρόνος διδασκαλίας μόλις και μετά βίας επαρκεί για την ικανοποιητική εξέταση του ενός, εφόσον φυσικά ο διδάσκων επιχειρεί να ικανοποιήσει κάποιους έστω από τους διδακτικούς στόχους διαθεματικότητας και σύνδεσης του κειμένου με το παρόν.

Τα κύρια προβλήματα ωστόσο στο εν λόγω μάθημα εντοπίζονται στα ελλιπή και δυσλειτουργικά σχολικά εγχειρίδια. Συγκεκριμένα, οι μεταφράσεις των αρχαίων κειμένων που περιλαμβάνουν είναι ακαδημαϊκού ή λογοτεχνικού χαρακτήρα, και πάντως ακατάλληλες σε κάθε περίπτωση για μαθητές Γυμνασίου. Το περιέχον κείμενο είναι συχνά αποσπασματικό και δυσνόητο, το συνοδευτικό εποπτικό υλικό φτωχό και κακοεκτυπωμένο και τα ερμηνευτικά σχόλια που είναι κακογραμμένα και διασκορπισμένα χωρίς οργάνωση στις σελίδες του εγχειριδίου, δίνουν έμφαση κυρίως στις αφηγηματικές τεχνικές που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας και γι' αυτό αδυνατούν να κινητοποιήσουν τη φιλομάθεια και τη φαντασία του μαθητή προβάλλοντας τον αξιακό κόσμο του κειμένου και τη σχέση του με το σήμερα.

Ο περιορισμένος χρόνος που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος εμποδίζει την εφαρμογή πολλών από τις μεθόδους διδασκαλίας που προτείνονται από το ΑΠΣ, ιδιαίτερα αυτών που στοχεύουν στην ερευνητική/ομαδοσυνεργατική μάθηση και στη διαθεματική προσέγγιση του αντικειμένου, ενώ οι μέθοδοι αξιολόγησης του ΑΠΣ, θέτοντας ένα σφιχτό πλαίσιο μέσα από αυστηρά καθορισμένους τύπους ερωτήσεων, ακυρώνουν τελικά στην πράξη κάθε προσπάθεια προσπέλασης του κειμένου μέσα από σύγχρονες μεθόδους.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η ομάδα εργασίας προτείνει την αλλαγή των διδακτικών εγχειριδίων και την αντικατάστασή τους με νέα που θα περιλαμβάνουν πλήρες το μεταφρασμένο αρχαίο ελληνικό κείμενο, σε μετάφραση κατάλληλη για μαθητές Γυμνασίου, παισιωμένο από πλούσιο εποπτικό υλικό και πληθώρα ερμηνευτικών σχολίων, που θα αναδεικνύουν πρωτίστως τις ιδέες του κειμένου και όχι τόσο τα τεχνικά χαρακτηριστικά του και θα επιχειρούν προβολή των ιδεών αυτών στο σήμερα. Προτάθηκε επίσης από μερίδα συμμετεχόντων η χρήση ενός εγχειριδίου που θα έχει τα παραπάνω χαρακτηριστικά και θα περιέχει έναν ικανοποιητικό αριθμό κειμένων από διαφορετικά γραμματειακά είδη και διαφορετικές χρονικές περιόδους της ελληνικής γραμματείας, ίσως μάλιστα και κάποια κείμενα της ευρωπαϊκής γραμματείας (για παράδειγμα κείμενα των εγκυκλοπαιδιστών του γαλλικού διαφωτισμού) ώστε να γίνεται φανερή η εξέλιξη της ελληνικής σκέψης στο διάβα των αιώνων και η καθοριστική επίδραση που άσκησε στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Η διδασκαλία οφείλει, κατά την ομάδα εργασίας, να επικεντρωθεί στη διαθεματική και ερευνητική/ομαδοσυνεργατική μέθοδο προσέγγισης της

ύλης μέσα και από τη χρήση των ΤΠΕ αλλά και την αξιοποίηση όλων των μορφών τέχνης. Απαιτείται για τον σκοπό αυτό περισσότερος διδακτικός χρόνος, ίσως 4 ώρες εβδομαδιαίως, αλλά και κατάλληλες υλικοτεχνικές υποδομές.

Η ομάδα εργασίας προτείνει επίσης την απλοποίηση των διδακτικών στόχων του ΑΠΣ και τη χαλάρωση της αξιολόγησης, ώστε αυτή να συνάδει με την προαναφερόμενη έμφαση που πρέπει να δοθεί στα αξιακά συστήματα των κειμένων και την προβολή τους στη σύγχρονη κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται και η διαίρεση του διδακτικού έτους σε δύο τετράμηνα.

Τόσο στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας από το πρωτότυπο, όσο και σε αυτό της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας από μετάφραση, οι συμμετέχοντες στην ομάδα εργασίας συμφωνούν στο να δοθεί μεγαλύτερη αυτονομία στον διδάσκοντα μέσα από ένα ημίκλειστο πρόγραμμα σπουδών που θα του επιτρέπει με βάση το έμψυχο υλικό που κάθε φορά διαθέτει, να θέτει τους ειδικούς διδακτικούς στόχους και να επιλέγει τις κατάλληλες διδακτικές μεθόδους ώστε να τους επιτύχει.

Προβληματισμοί και προτάσεις για το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών ΓΕΛ

Μέσα στο πλαίσιο της διημερίδας για τα «Φιλολογικά Μαθήματα στη Β/θμια Εκπαίδευση», η ομάδα των φιλολόγων που εργάστηκε στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών του Λυκείου έχει να καταθέσει τα παρακάτω:

-Τόσο οι γενικοί σκοποί, όσο και οι επιμέρους διδακτικοί στόχοι ανά μάθημα και τάξη είναι επαρκείς, πλήρεις και εφικτοί, ωστόσο η ποσότητα της ύλης σε σχέση με τις ώρες διδασκαλίας και η δομή του σημερινού Λυκείου δυσχεραίνουν την υλοποίησή τους. Κάποιοι στόχοι στους οποίους θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα είναι α) η συνειδητοποίηση της αφετηρίας και της συνέχειας της ελληνικής γλώσσας και β) η διεύρυνση της γνώσης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας ως κυριότερου φορέα του αρχαιοελληνικού πολιτισμού.

-Σε γενικές γραμμές είναι σωστή η επιλογή των θεματικών περιοχών (ιστοριογραφία, δράμα, ρητορική, φιλοσοφία), παρά το ότι απουσιάζουν η λυρική ποίηση, το έπος και η κωμωδία. Θεωρήθηκε ομόφωνα απαράδεκτη η απουσία του «Επιταφίου» του Θουκυδίδη από το ελληνικό σχολείο, όπως και η απουσία του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών ως μαθήματος γενικής Παιδείας στην Γ' Λυκείου. Πρότασή μας, λοιπόν, είναι η επαναφορά της διδασκαλίας του «Επιταφίου» είτε ως μαθήματος γενικής Παιδείας στη Γ' Λυκείου είτε ως μαθήματος Προσανατολισμού. Πρόταση, επίσης, που κατατέθηκε αφορούσε στη διδασκαλία του φιλοσοφικού λόγου ως μαθήματος Γενικής Παιδείας στη Β' Λυκείου.

-Σε επίπεδο περιεχομένου σχετικά με τα Αρχαία Ελληνικά ως μάθημα Γενικής Παιδείας θεωρήθηκε σωστή η επιλογή των διδασκόμενων κειμένων ανά θεματική περιοχή και οι παρατηρήσεις –προτάσεις προσανατολίστηκαν στα εξής: α) κρίθηκε εκτενής η διδακτέα ύλη στην Α' Λυκείου και σε συνδυασμό με τη χρονική ανακολουθία στη διδασκαλία των ιστορικών γεγονότων του Πελοποννησιακού Πολέμου δυσκολεύει τους μαθητές. Ταυτόχρονα, θεωρήθηκε από όλους ότι το Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας είναι παρωχημένο και αναποτελεσματικό, εφόσον παρουσιάζει ασάφεια στους στόχους, αποσπασματικότητα και εστίαση σε δευτερεύουσας σημασίας συχνά φαινόμενα. β) Επισημάνθηκε από τους διδάσκοντες η δυσκολία των παιδιών στην κατανόηση του ποιητικού λόγου της τραγωδίας στη Β' Λυκείου. Ως εκ τούτου οι προτάσεις μας ανά τάξη έχουν ως εξής:

Στην Α Λυκείου:

α) η εξέταση της δυνατότητας να αλλάξει η σειρά των διδασκόμενων συγγραφέων, ώστε να εξομαλυνθεί η χρονική ακολουθία των γεγονότων, β) η αντικατάσταση του υπάρχοντος Εγχειριδίου. Στη θέση του προτείνουμε τη σύνταξη ενός εγχειριδίου για το Συντακτικό των Αρχαίων Ελληνικών, που θα δίνει έμφαση και στη μεθοδολογία και θα αξιοποιείται σταδιακά στις τρεις λυκειακές τάξεις και στα μαθήματα Γενικής Παιδείας και στα μαθήματα Προσανατολισμού. Για την κάλυψη του μέρους της γραμματικής είναι ικανοποιητικό το ήδη υπάρχον βιβλίο Γραμματικής. Επιπλέον, θεωρούμε απαραίτητη την αξιοποίηση του τρίτου μέρους (Ετυμολογικό) του συγκεκριμένου βιβλίου, στο πλαίσιο που επιθυμούμε τόσο την κατανόηση της συνέχειας της Ελληνικής Γλώσσας από την πλευρά των μαθητών, όσο και τη θεωρητική και πρακτική τους προετοιμασία για την αξιολόγησή τους σε σχολικό και πανελλαδικό επίπεδο.

Στη Β' Λυκείου:

α) Περιορισμός της ύλης που διδάσκεται από το πρωτότυπο με στόχο την ολοκλήρωση της τραγωδίας και τη μεταλαμπάδευση των ιδεών και των αξιών που προσφέρει το κείμενο

β) περιορισμός ή και απάλειψη της εξέτασης της γραμματικής και του συντακτικού του κειμένου

Στη Γ' Λυκείου:

Επιαναφορά του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών στο ωρολόγιο πρόγραμμα γενικής Παιδείας της Γ' Λυκείου, όπου θα διδάσκεται ο Επιτάφιος ή εναλλακτικά η πλατωνική «Απολογία» του Σωκράτη.

Όσον αφορά στα Αρχαία Ελληνικά ως μάθημα Προσανατολισμού, στη Β' Λυκείου η επιλογή του «Υπέρ Μαντιθέου» του Λυσία θεωρήθηκε μη αντιπροσωπευτικό δείγμα Ρητορικού Λόγου. Θέση της ομάδας των διδασκόντων υπήρξε α) για τη Β' Λυκείου, το ότι δεν μπορεί να απουσιάζει από τη διδασκαλία του Ρητορικού Λόγου κείμενο του Δημοσθένη, β) και για τη Β' και για τη Γ' Λυκείου η συγγραφή μιας θεματογραφίας Αρχαίων Ελληνικών Κειμένων, η οποία θα περιλαμβάνει και κείμενα που θα διδάσκονται υποχρεωτικά σε όλα τα σχολεία και άλλα από τα οποία θα επιλέγει ο διδάσκων, γ) στη Β' Λυκείου να ολοκληρώνεται η διδασκαλία της Γραμματικής και στη Γ' Λυκείου να δίνεται έμφαση σε Συντακτικό και Μετάφραση, δ) από πλευράς περιεχομένου είναι σωστή η διδασκαλία του φιλοσοφικού λόγου στη Γ' Λυκείου. Σε κάθε περίπτωση και ανεξάρτητα από την αύξηση ωρών διδασκαλίας στη Γ' Λυκείου θα πρέπει να υπάρχει

μια ενιαία θεματική ενότητα και αυτή θα πρέπει να είναι ή η τραγωδία ή η φιλοσοφία, όπως ισχύει σήμερα. Στην ευκαταία περίπτωση αύξησης των ωρών διδασκαλίας-και πέρα από τις ώρες που θα πρέπει να προστεθούν στο άγνωστο- θα ήταν μια ευκαιρία να συμπεριληφθεί στο Πρόγραμμα Διδασκαλίας το έπος.

Μία άλλη πρόταση είναι η ύπαρξη στα σχολικά εγχειρίδια παράλληλων κειμένων (και από το πρωτότυπο και κυρίως από μετάφραση), που θα συνδέονται άμεσα και λειτουργικά με τα ερμηνευόμενα κείμενα, για να διευρυνθεί η ανθρωπογνωστική σπουδή και να φωτιστεί πληρέστερα το νόημά τους.

-Σε επίπεδο διδακτικής μεθοδολογίας θεωρούμε ενδεδειγμένη την κειμενοκεντρική και ερμηνευτική μέθοδο προσέγγισης των κειμένων, που ήδη ακολουθείται. Παρατηρήθηκαν, ωστόσο, τα εξής:

α) ότι δίνεται έμφαση σε απομνημονευτικούς μηχανισμούς,

β) δεν καταφαίνεται η συνέχεια Αρχαίας και Νέας ελληνικής Γλώσσας. Στο σημείο αυτό καταλυτική θεωρούμε την απουσία της διδασκαλίας της ετυμολογίας, γι αυτό και η προηγούμενη πρότασή μας για εισαγωγή της θεωρητικής διδασκαλίας της.

Πρότασή μας είναι η εκπόνηση συνθετικών δημιουργικών εργασιών, που έχει ανεκτίμητη παιδευτική αξία, καθώς και η διακειμενική προσέγγιση θεμάτων με στόχο τη διερευνητική μάθηση.

-Παρατηρήθηκε η απουσία των αναφορών και της αξιοποίησης της Τέχνης από το μάθημα. Επειδή η γνώμη μας είναι ότι δεν μπορεί η Τέχνη να απουσιάζει από κανένα γνωστικό αντικείμενο πρότασή μας είναι να λειτουργεί η Τέχνη τουλάχιστον ως αφόρμηση.

Αναφορικά με τις ΤΠΕ η ανεπάρκεια της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων και της γνωστικής κατάρτισης των διδασκόντων καθιστά προβληματική την παρουσία τους. Από τους περισσότερους διδάσκοντες δεν κρίθηκε σκόπιμη η συνδρομή των ΤΠΕ για τα Αρχαία. Σε κάθε περίπτωση προτείνουμε να εφοδιαστούμε με οπτικοακουστικό υλικό και λίστα διαδικτυακών πηγών από το Υπουργείο, προκειμένου να αποτελέσουν οι ΤΠΕ χρήσιμο εργαλείο διδασκαλίας.

-Όσον αφορά την αξιολόγηση, θεωρήθηκε ότι η βαθμοκεντρική τάση δεν αποδίδει τις επιμέρους δεξιότητες των παιδιών. Αντί αυτής προτάθηκε η περιγραφική αξιολόγηση, ως μια πιο έγκυρη μορφή της αποτίμησης των γνώσεων του μαθητή. Επιμέρους παρατηρήσεις (που προτάθηκαν μεμονωμένα) σχετικά με την αξιολόγηση του μαθήματος ήταν οι εξής:

α) να μην αποτελεί αντικείμενο αξιολόγησης η μετάφραση του «γνωστού» κειμένου και να αντικατασταθεί από ερωτήσεις κατανόησης

β) η αλλαγή των ερμηνευτικών ερωτήσεων που θα πρέπει να είναι τέτοιες που να ελέγχουν την επίτευξη των σκοπών και των στόχων του συγκεκριμένου γραμματειακού είδους που θα εξετάζεται

- Όσον αφορά το ωρολόγιο πρόγραμμα έχουμε να παρατηρήσουμε ανά τάξη τα εξής:

α) κρίνονται ικανοποιητικές οι πέντε διδακτικές ώρες για την Α' Λυκείου, αν και κάποιοι συνάδελφοι ζήτησαν την προσθήκη δύο εργαστηριακών ωρών!

β) στη Β' Λυκείου είναι απαραίτητη η προσθήκη ωρών και στο Πρόγραμμα Γενικής Παιδείας και στον Προσανατολισμό. Για το Πρόγραμμα Γενικής Παιδείας, όπως ειπώθηκε, προτείνεται η διδασκαλία και έργων φιλοσοφίας, ενώ για την ομάδα Προσανατολισμού προτείνεται η αύξηση των ωρών διδασκαλίας και για το «άγνωστο», αλλά και για το «γνωστό» κείμενο, για να επιτευχθεί και η πραγμάτευση όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικού δείγματος και από τον Ρητορικό Λόγο.

γ) στη Γ Λυκείου, είναι κατάντια για την Ελληνική Εκπαίδευση η απουσία του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών από το Πρόγραμμα Σπουδών Γενικής Παιδείας.

Τέλος, γνώμη μας είναι ότι θα πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για να γίνει το μάθημα πιο ελκυστικό για τους μαθητές. Από τη στιγμή που τις κλασικές σπουδές δεν τις επιβάλλουν ούτε οι Νόμοι ούτε οι μεταρρυθμίσεις, αλλά η πραγματική τους αξία που είναι πέρα από τον τόπο και το χρόνο, οφείλουμε (Πολιτεία και καθηγητές) να αναθερμάνουμε το ενδιαφέρον των μαθητών για το μάθημα, που αποτελεί ίσως την τελευταία λύση για να ορθοποδήσουμε και να ξαναβρούμε το δρόμο μας ως άνθρωποι.

Νεοελληνική Γλώσσα Γυμνασίου

Ως προς το ωρολόγιο πρόγραμμα συμφωνήσαμε όλοι ομόφωνα πως οι ώρες που διατίθενται στο κομβικό αυτό μάθημα είναι ελλιπείς καθώς δεν επαρκούν για την εμπέδωση και την ολοκλήρωση της διδασκαλίας και ότι σπάνια παρέχεται η δυνατότητα πραγματοποίησης ενός συνεχόμενου δώρου που κρίνεται καταλληλότερο για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος.

Ως προς τους γενικούς στόχους σε θεωρητικό επίπεδο εμφανίζονται ολοκληρωμένοι και οργανωμένοι. Στα θετικά συγκαταλέγονται η ισάξια αντιμετώπιση που επιφυλάσσεται τόσο στον γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο, η διασύνδεση με το παρόν και η έμφαση που δίνεται στις κοινωνικές δεξιότητες. Ωστόσο στην πράξη εμφανίζονται μαξιμαλιστικοί, ασαφείς, γενικοί, θεωρητικοί και επομένως δύσκολα εφαρμόσιμοι στην διδακτική πράξη με αποτέλεσμα ο φιλόλογος να νιώθει συχνά ανεπαρκής και ακυρωμένος. Αρνητικό στοιχείο θεωρήθηκε ακόμη η έλλειψη συνοχής και διασύνδεσης ανάμεσα στις διάφορες βαθμίδες του σχολείου.

Η διάρθρωση κάθε ενότητας σε τέσσερα-πέντε μέρη (κατανόηση κειμένου/εισαγωγή στο θέμα, γραμματικοσυντακτικές δομές, παραγωγή /σύνθεση/άλλα φαινόμενα, λεξιλόγιο, παραγωγή λόγου) θεωρείται ικανοποιητική. Συχνά όμως ελλείπει ωρών, αφιερώνεται ο διαθέσιμος χρόνος περισσότερο στην καλλιέργεια δεξιοτήτων σχετικών με τις γραμματικοσυντακτικές δομές, ενώ παραγκωνίζονται η κατανόηση κειμένου και η παραγωγή γραπτού ή προφορικού λόγου. Για τον ίδιο λόγο συχνά δεν ολοκληρώνεται η διδασκαλία των φαινομένων.

Ως προς το περιεχόμενο, τα θέματα φαίνεται να καλύπτουν αρκετά τα πεδία ενδιαφέροντος των μαθητών, με κάποιες εξαιρέσεις (βλ. Ε.Ε. και ΜΚΟ της Γ'γυμνασίου.) Τα κείμενα είναι κατ' επίφαση μόνο μοντέρνα. Στην ουσία τα κείμενα είναι παλιά, ανεπίκαιρα και συχνά έχουν ξεπεραστεί από τα γεγονότα. Πολλά είναι αποσπασματικά ή κακές διασκευές, γεγονός που δυσχεραίνει την κατανόησή τους και με αναχρονιστικές αντιλήψεις, που αναπαράγουν στερεότυπα. Κάποια άλλα είναι δυσνόητα και δεν ανταποκρίνονται στην αντιληπτική ικανότητα των παιδιών, καθώς κρίνονται ακατάλληλα είτε ως προς το περιεχόμενο είτε ως προς το λεξιλόγιο. Επίσης αποδεικνύεται προβληματική και δυσλειτουργική η επιλογή να χρησιμοποιούνται τα ίδια κείμενα τόσο ως θεματικό υλικό

και επιχειρήματα, όσο και για τη διδασκαλία γραμματικοσυντακτικών φαινομένων, καθώς δυσχεραίνει την οργάνωση της διαχείρισης του όλου υλικού και καθιστά δύσχρηστη τη διαχείρισή του από τον διδάσκοντα. Η δυσκολία επιτείνεται από την ποσότητα των κειμένων, η οποία κρίνεται υπερβολική. Συχνά παρατηρούνται και λάθη και ασάφειες στην ορολογία που χρησιμοποιείται (π.χ. προθήματα, παραγωγή-σύνθεση) και αδικαιολόγητη έμφαση στη μεταγλώσσα. Ενώ τα παιδιά αισθάνονται ότι κατέχουν την γλώσσα βιωματικά, ως χρήστες μητρικής γλώσσας τα περισσότερα, αναγκάζονται να την προσεγγίσουν με όρους δυσνόητους. Υιοθετούνται μέθοδοι διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σαν νά' ναι ξένη γλώσσα και δεν λαμβάνεται υπόψη η βιωματικότητα στη χρήση της γλώσσας. Επιπλέον, συχνά τα βιβλία είναι φορτωμένα με πολλές, μηχανιστικού τύπου και επουσιώδεις ασκήσεις, ενώ η σειρά των ενοτήτων ενίοτε είναι ατυχής. Απαιτείται σχεδόν πάντα επιπλέον υποστηρικτικό υλικό από τον διδάσκοντα. Στα αρνητικά συγκαταλέγεται επίσης ο αποσπασματικός τρόπος διδασκαλίας της γραμματικής και η πολλαπλότητα και ο επιμερισμός των φαινομένων σε περισσότερες ενότητες με αποτέλεσμα την αλληλεπικάλυψη των θεμάτων-φαινομένων στις τρεις τάξεις. Από την άλλη, υπάρχουν βασικά θέματα που δεν θίγονται καθόλου, όπως η τεχνική της περίληψης, η δομή της παραγράφου, τα κειμενικά είδη και τα χαρακτηριστικά τους, οι διαρθρωτικές λέξεις και η χρήση τους, παρόλο που χρησιμοποιούνται και ζητούνται από τους μαθητές κατά κόρο στο μάθημα της Γλώσσας και σε συναφή μαθήματα (π.χ. η περίληψη ζητείται συχνά ήδη από την Οδύσσεια της Α' Γυμνασίου). Με άλλα λόγια ζητούμε από τους μαθητές δεξιότητες οι οποίες δεν διδάσκονται και δεν περιέχονται στα διδακτικά βιβλία. Προβληματική και χαοτική για τους μαθητές θεωρείται και η σπειροειδής προσέγγιση των θεμάτων, των κειμενικών ιδεών και των μορφοσυντακτικών δομών. Το ίδιο και η έλλειψη διαγραμμάτων. Άλλο ένα προβληματικό σημείο στο βιβλίο του μαθητή είναι η παντελής έλλειψη παραπομπών στα βιβλία της Γραμματικής και του Συντακτικού. Το τελευταίο κρίνεται πολύ αναλυτικό και δύσκολο προσεγγίσιμο από τα παιδιά της γυμνασιακής ηλικίας, άρα δυσλειτουργικό. Αντίθετα, τα τετράδια εργασίας κρίνονται πιο πετυχημένα καθώς περιέχουν πιο ελκυστικά κείμενα και πιο στοχευμένες και αποτελεσματικές ασκήσεις.

Ως προς τη διδακτική μεθοδολογία, το πλήθος των μεθοδολογικών αρχών που τίθενται δεν είναι απόλυτα εφαρμόσιμες κυρίως εξαιτίας των πολυπληθών τμημάτων και της έλλειψης κριτηρίων ανάλογα με την ηλικία

και την αντιληπτικότητα των παιδιών. Επιπλέον, το κινήγι του χρόνου και της ύλης αποτρέπουν τη χρήση της ομαδικής- συνεργατικής μεθόδου σε ικανοποιητικό βαθμό. Δεν υπάρχουν περιθώρια για μεγαλύτερη συμμετοχή και πρωτοβουλία των μαθητών στο μάθημα, καθώς με δυσκολία καλύπτεται η ύλη. Η φύση του μαθήματος βέβαια ευνοεί τη διάδραση και τη διαλεκτική σχέση δασκάλου –μαθητή και γίνεται προσπάθεια εφαρμογής του μαθητοκεντρικού μοντέλου χωρίς όμως να έχει εγκαταλειφθεί εντελώς το δασκαλοκεντρικό. Όπως προαναφέραμε, η χρήση των ίδιων κειμένων για διδασκαλία μορφοσυντακτικών φαινομένων και ανάπτυξη ιδεών είναι προβληματική. Κρίνεται θετικό ωστόσο ότι ορισμένες εργασίες φαίνεται να ευνοούν το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.

Η χρήση των ΤΠΕ καθιστά αναντίρρητα πιο ελκυστικό το μάθημα και διευκολύνει την εμπέδωση των γνώσεων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να τις υπερτιμήσουμε. Ο μεγάλος όμως αριθμός μαθητών ανά τμήμα, η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και διαθεσιμότητας του εργαστηρίου δυσχεραίνουν τη χρήση των ΤΠΕ. Στο βιβλίο της Α΄ Γυμνασίου υπάρχουν κάποιες παραπομπές σε διαδικτυακό υλικό. Στα υπόλοιπα βιβλία δεν υπάρχουν επαρκείς παραπομπές και σύνδεσμοι που αναφέρονται είναι ανενεργοί. Οι αναφορές στην τέχνη και στις εκφάνσεις της είναι συγκυριακή και ευκαιριακή και όχι συστηματική. Χρειάζονται περισσότερες και ουσιαστικότερες αναφορές και υπερσύνδεσμοι που θα παραπέμπουν στην τέχνη. Εδώ θα βοηθούσε πολύ και η διαθεματική προσέγγιση κάποιων θεμάτων με τη μέθοδο του πρότζεκτ. Δυστυχώς όμως, μέχρι σήμερα, για λόγους λογιστικούς οι φιλόλογοι αποκλείονταν από τη διδασκαλία των πρότζεκτ, με αποτέλεσμα οι διαθεματικές προσεγγίσεις να είναι ανεφάρμοστες.

Ως προς την αξιολόγηση η πληθώρα των γραπτών δοκιμασιών και το εξεταστικοκεντρικό σύστημα κρίνονται αρνητικά. Η αξιολόγηση είναι μηχανιστική, μονόπλευρη και αξιολογεί κυρίως γνωστικές δεξιότητες, ενώ δεν δίνει τη δυνατότητα να αναδειχθούν τα ταλέντα των μαθητών. Επιπλέον, η αθροιστική αξιολόγηση ενισχύει τη βαθμοθηρία, ενώ απουσιάζει παντελώς η περιγραφική.

Προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στη Νεοελληνική Γλώσσα

Ως προς το ωρολόγιο πρόγραμμα ομόφωνα συμφωνήσαμε ότι απαιτείται

σε όλες ανεξαιρέτως τις βαθμίδες του γυμνασίου αύξηση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος της γλώσσας από δύο σε τέσσερις, εκ των οποίων οι δύο τουλάχιστον θα είναι εργαστηριακές, και να χαρακτηριστεί η Γλώσσα ως εργαστηριακό μάθημα με αποτέλεσμα να μειωθεί ο αριθμός μαθητών ανά τμήμα, ώστε να είναι επιτεύξιμοι οι στόχοι του αναλυτικού προγράμματος.

Οι γενικοί σκοποί και στόχοι απαιτείται να γίνουν λιγότεροι, πιο συγκεκριμένοι και δομημένοι, πιο ουσιώδεις. Θεωρούμε ότι πρέπει να προσβλέπουν λιγότερο στο γνωστικό κομμάτι και περισσότερο στην καλλιέργεια αξιών και στάσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Επομένως να ελαφρυνθεί η ύλη στη γραμματική και στο συντακτικό, ιδίως στην Α΄ και Β΄ Γυμνασίου και να καλλιεργηθούν περισσότερο οι αξίες του σεβασμού, της συνεργατικότητας και της ανεκτικότητας, η ανθρωπιστική παιδεία εν γένει. Ως προς το γνωστικό κομμάτι χρειάζεται περισσότερη έμφαση στο λεξιλόγιο και στην ετυμολογία. Από τις δεξιότητες θα πρέπει να ενισχυθεί κι άλλο η κατανόηση κειμένου και η παραγωγή γραπτού λόγου σε όλες τις τάξεις. Έμφαση επίσης θα πρέπει να δοθεί στον αναγνωστικό γραμματισμό στην Α΄ Τάξη και στον οπτικό, κριτικό και ψηφιακό γραμματισμό στις επόμενες. Προτείνονται προγράμματα σπουδών ημίκλειστα που θα συνδιαμορφώνονται σε επίπεδο σχολείου ή ευρύτερης περιοχής, καθώς ακόμη και το ίδιο πρόγραμμα πραγματοποιείται με διαφορετικό τρόπο στα διάφορα σχολεία, ανάλογα με τις ποικίλες ιδιαιτερότητες κάθε σχολικού περιβάλλοντος.

Ως προς τις θεματικές περιοχές προτείνεται διαφορετική δομή ενοτήτων: α) κείμενα για διαμόρφωση ιδεών β) διδασκαλία μορφοσυντακτικών φαινομένων γ) λεξιλόγιο-ετυμολογία δ) παραγωγή γραπτού λόγου με συγκεκριμένα παραδείγματα κειμενικών ειδών.

Ως προς το περιεχόμενο ανά τάξη, η ύλη σε όλες τις τάξεις θα πρέπει να περικοπεί ώστε να είναι πιο ευσύνοπτη. Επομένως, χρειάζεται αντικατάστασή των εγχειριδίων με άλλα σύγχρονα. Τα κείμενα απαιτείται να είναι το δυνατόν ολοκληρωμένα, διαφορετικών οπτικών, επικοινωνιακής περίπτωσης και ύφους. Η θεματική πρέπει να εκσυγχρονιστεί, να γίνει πιο φρέσκια και επικαιροποιημένη. Θα πρέπει να επιλεγούν, δηλαδή, προσεκτικά κείμενα μεστά σε λεξιλόγιο και με αξίες διαχρονικές σε συνδυασμό με την επικαιρότητα. Τα τελευταία μέρη (Δ΄) που σχετίζονται με την παραγωγή λόγου θα πρέπει να αναδιαμορφωθούν με νέες και πρωτότυπες προτάσεις και να εμπλουτιστούν με νέες δραστηριότητες.

Αναγκαίο είναι να συμπεριληφθεί η διδασκαλία δεξιοτήτων που ζητούνται από τον μαθητή τόσο στο γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο, όπως η τεχνική της περίληψης, η δομή της παραγράφου, τα κειμενικά είδη και τα χαρακτηριστικά τους, οι διαρθρωτικές λέξεις και η χρήση τους και που απουσιάζουν επί του παρόντος. Απαιτείται, επιπλέον, να προβλέπεται σε όλες τις τάξεις στοχευμένη παραγωγή λόγου ανάλογα με την επικοινωνιακή κατάσταση, αφού δίνονται πρώτα στους μαθητές οι γενικές γραμμές κάθε κειμενικού είδους και ένα τουλάχιστον πρότυπο για κάθε περίπτωση. Η δυσκολία θα αυξάνει αναλογικά με την ηλικία των παιδιών. Επιβάλλεται να δίνονται στους μαθητές πολλές ευκαιρίες για καλλιέργεια της προσωπικής τους έκφρασης με βάση τους ορθούς κανόνες γραμματικής, συντακτικού και έκφρασης. Μέσα από κείμενα και δραστηριότητες που ευνοούν τη διερευνητική μάθηση και μέσα από πολυτροπικά κείμενα σωστά επιλεγμένα, οι μαθητές πρέπει να μάθουν να σκέφτονται, να κρίνουν, να σέβονται, να αναπτύξουν ενσυναίσθηση, να διαλέγονται, να λειτουργούν δημοκρατικά. Θα πρέπει επίσης να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία του ύφους σε συνάρτηση με το επικοινωνιακό πλαίσιο. Να αποφευχθεί η σπειροειδής προσέγγιση των θεμάτων, των κειμενικών ιδεών και των μορφοσυντακτικών δομών. Επίσης, έγινε θετικά αποδεκτή η πρόταση για ύπαρξη μιας τράπεζας ασκήσεων. Τέλος, είναι απαραίτητο να γίνονται στα βιβλία του μαθητή συγκεκριμένες αναφορές στα βιβλία αναφοράς το μαθητή, στη Γραμματική και το Συντακτικό Νεοελληνικής Γλώσσας. Το τελευταίο βιβλίο θα πρέπει να γίνει πιο ευσύνοπτο και συμβατό με την αντιληπτική ικανότητα των μαθητών της συγκεκριμένης βαθμίδας.

Σχετικά με τη διδακτική μεθοδολογία απαιτείται να γίνει πράξη η διερευνητική –συνεργατική–βιωματική μάθηση. Αυτό προϋποθέτει διάθεση περισσότερων ωρών διδασκαλίας, ενιαίο δίωρο διδασκαλίας, ολιγομελή τμήματα και πιθανώς διαφορετική χωρική διάταξη των μαθητών ανά τάξη. Θα βοηθούσε πολύ επίσης η ύπαρξη αίθουσας νεοελληνικής γλώσσας με γωνίες εργαστηρίου (π.χ. του Η/Υ, οπτικοακουστικών μέσων όπως TV, video και ραδιόφωνο, έντυπου υλικού, λεξικών κλπ). Επιβάλλεται επίσης η αξιοποίηση των σχεδιαγραμμάτων, εννοιολογικών χαρτών και συνεργατικών μέσων, wikis κλπ. Και οπωσδήποτε να δίνεται στους μαθητές περισσότερος χρόνος για την παραγωγή και την παρουσίαση λόγου, προφορικού ή γραπτού είτε με συμβατικά είτε με ηλεκτρονικά μέσα.

Η αξιολόγηση θα πρέπει να ενισχύει περισσότερο την αυτοβελτίωση και να περιορίζει τη βαθμοθηρία. Θα πρέπει να είναι περισσότερο ποιοτική

και λιγότερο ποσοτική. Γι αυτό το λόγο προτείνεται η περιγραφική αξιολόγηση και η εφαρμογή του portfolio του μαθητή, αφού γίνουν οι κατάλληλες επιμορφώσεις στους διδάσκοντες. Επίσης, χρήσιμη θα ήταν η αυτοαξιολόγηση των γραπτών τεκμηρίων με σαφή και συγκεκριμένα κριτήρια σε όλα τα επίπεδα (δομή, επικοινωνιακό πλαίσιο, ύφος, έκφραση). Η αντικατάσταση των τριμήνων από τετράμηνα θα βοηθούσε στην αποφόρτιση της όλης διαδικασίας, στην εξοικονόμηση πολύτιμου χρόνου για τη διδασκαλία και συνεπώς στην ουσιαστικότερη εκπαίδευση.

Είναι κοινή πεποίθηση ότι η τέχνη και οι ΤΠΕ οφείλουν να αξιοποιηθούν περισσότερο στη διδασκαλία της γλώσσας. Η δραματοποίηση, τα θεατρικά παιχνίδια ρόλων κρίνονται πολύ βοηθητικά. Απαραίτητη συνθήκη για να επιτευχθεί αυτό είναι η δημιουργία ολιγομελών τμημάτων, η ύπαρξη υποδομών, ο εκσυγχρονισμός των ήδη υπάρχοντων εργαστηρίων, ο εμπλουτισμός με διαδραστικούς πίνακες και να γίνει πράξη η διαθεματική προσέγγιση. Κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη τεχνικού-βοηθού εργαστηρίου. Επίσης η νομοθεσία θα πρέπει να γίνει πιο ελαστική και η γραφειοκρατία πιο απλή ώστε να δίνονται περισσότερες ευκαιρίες μετακίνησης των μαθητών σε χώρους τέχνης, μουσεία, θέατρα, αρχαιολογικούς χώρους, καθώς και η έλευση στο σχολείο ειδικών οι οποίοι θα μπορούν να παρουσιάσουν εξειδικευμένα θέματα σε συνεργασία πάντα με τον διδάσκοντα. Όλα τα παραπάνω θα εξασφαλίσουν την συστηματική επαφή των παιδιών με όλες τις εκφάνσεις της τέχνης.

Άλλο: Τα βιβλία του καθηγητή θα πρέπει να εμπλουτιστούν με περισσότερες, ευρηματικότερες, έτοιμες και συγκεκριμένες προτάσεις και να παραπέμπουν με ενεργούς συνδέσμους σε αξιόλογο υλικό-σενάρια διδασκαλίας.

Οι επιμορφώσεις των καθηγητών να είναι συστηματικές, ουσιώδεις και στοχευμένες.

Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Η ομάδα καθηγητών που εργάστηκε για την αναβάθμιση του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας επισήμανε ένα σύνολο αδυναμιών που παρουσιάζει η διδασκαλία του μαθήματος με τα τωρινά δεδομένα και προέβη σε θετικές αντιπροτάσεις. Διοχετεύοντας όλη την εμπειρία από τη διδασκαλία του μαθήματος, το οποίο οι περισσότεροι συμμετέχοντες διδάσκουν χρόνια στη Β/θμια Εκπαίδευση, και μετά από ενδελεχή προβληματισμό και συζήτηση, κατέληξε στις εξής επισημάνσεις:

Στόχοι

Οι στόχοι του μαθήματος σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα βρίσκονται σε σωστή κατεύθυνση, είναι όμως μαξιμαλιστικοί λόγω του όγκου της ύλης, του περιορισμένου χρόνου και του χρησιμοθηρικού πνεύματος που διαπερνά όλες τις λυκειακές τάξεις με αποκορύφωση την Γ' Λυκείου.

Ως εκ τούτου η ομάδα εστίασε σε τρεις βασικούς στόχους του μαθήματος της Γλώσσας για το σύνολο των τάξεων του Λυκείου, διατυπώνοντας ως αρχικό γνωστικό στόχο την ορθή πρόσληψη και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου με ολοένα και μεγαλύτερη λεξιλογική άνεση. Ως στόχο σε επίπεδο δεξιοτήτων, την ικανότητα προσαρμογής του παραγόμενου προφορικού και γραπτού λόγου στα εκάστοτε επικοινωνιακά περιβάλλοντα και καταλήγοντας σε στόχο σε επίπεδο αξιών, την εξοικείωση με την ελεύθερη έκφραση, την αποδοχή του διαφορετικού, την εκ του αυτομάτου διύλιση των εισερχόμενων πληροφοριών, την προτίμηση του διαλόγου ως μέσου αναζήτησης της αλήθειας, της τεκμηριωμένης αμφισβήτησης των παραδεδεγμένων και της άρνησης θέσεων με παράλληλη διατύπωση θετικών αντιπροτάσεων.

Ως προς τις θεματικές περιοχές που καλύπτει η ύλη του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας θεωρήθηκε ικανοποιητική η υπάρχουσα επιλογή και ενδιαφέροντα τα θέματα για προβληματισμό που προτείνονται ανά τάξη. Ωστόσο κρίθηκε ότι συσσωρεύονται αναλογικά με τις άλλες τάξεις πολλά θέματα προβληματισμού στη Γ' Λυκείου, ότι τα κείμενα που πλαισιώνουν το βιβλίο της Γ' Λυκείου δεν καλύπτουν την επικαιρότητα (π.χ. σύγχρονη διαδικτυακή πραγματικότητα, νέα δεδομένα για την Ευρωπαϊκή Ένωση). Υπήρξε, πράγματι, σημαντική η διαπίστωση ότι ο προφορικός λόγος παρά το έδαφος που καθημερινά κερδίζει στην επιστήμη της Γλωσσολογίας, δεν

αποτελεί θεματική περιοχή που απασχολεί το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και κατά συνέπεια προτάθηκε η ένταξη μιας νέας θεματικής περιοχής, άμεσα σχετιζόμενης με δεξιότητες που πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές για να αντεπεξέλθουν μελλοντικά σε καθημερινές αλλά και πιο απαιτητικές στιγμές του βίου τους (π.χ. εξυπηρέτηση πελατών, εκπροσώπηση ομάδας, συνέντευξη για κατάληψη θέσης, προφορική εξέταση στη μαθητική και ακαδημαϊκή καριέρα).

Σχετικά με το περιεχόμενο και την κατανομή του στις τρεις τάξεις του Λυκείου, τόσο η θεωρία όσο και τα θέματα προβληματισμού θεωρήθηκαν ικανοποιητικά. Τον προβληματισμό ήγειρε α) στην Α' Λυκείου η διάρθρωση του βιβλίου, καθώς το κεφάλαιο τα «Τα όρια της Γλώσσας» κρίθηκε αρκετά απαιτητικό για μαθητές που μόλις αποφοίτησαν από το Γυμνάσιο και προτάθηκε η διδασκαλία αρχικά της Περιγραφής, έπειτα της Αφήγησης, μετά του Επιχειρήματος και τελευταίου του κεφαλαίου τα «Τα όρια της Γλώσσας», β) στη Β' Λυκείου, η ερευνητική ομάδα διέκρινε αδυναμία και ελλείψεις στο κεφάλαιο διδασκαλίας της Περίληψης και του Διαγράμματος και αδυναμίες, ασάφειες, υπερβολικό πλατειασμό στο κεφάλαιο «βιογραφικά είδη», ενώ στη Γ' Λυκείου κρίθηκε ομόφωνα άστοχος ο εξοβελισμός της «Ερευνητικής Εργασίας» από την ύλη, τη στιγμή, μάλιστα, που οι μαθητές πρόκειται σύντομα να κληθούν να διεκπεραιώσουν ερευνητικές εργασίες στην πανεπιστημιακή τους ζωή, χωρίς να τους προσφέρονται τότε τα εχέγνα. Ωστόσο, η μεγαλύτερη παράλειψη του περιεχομένου του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας και μάλιστα σε πλήρη ανακολουθία με τις απαιτήσεις των Πανελλαδικών Εξετάσεων, είναι η απουσία οργανωμένης διδασκαλίας της λειτουργίας γλωσσικών και μορφοσυντακτικών φαινομένων.

Προτάσεις

Με βάση αυτά τα δεδομένα η ομάδα των εκπαιδευτικών προτείνει την αναδιάρθρωση των κεφαλαίων του βιβλίου της Α' Λυκείου, όπως προαναφέρθηκε, τη συμπύκνωση του κεφαλαίου των βιογραφικών ειδών και της κριτικής της Β' Λυκείου ή την ανάπλάσή τους σε μια νέα, πιο πρακτική βάση (π.χ. εργαστήρι συγγραφής επίσημων εγγράφων ή άλλων τυπικών μορφών γραπτού λόγου: συμπλήρωση αίτησης, σύνταξη αυτοβιογραφικού σημειώματος, στήλη κριτικής σε σχολική εφημερίδα κ.ο.κ).

Για τη Γ' Λυκείου, ζητείται η ενσωμάτωση της «ερευνητικής εργασίας» στη διδακτέα ύλη. Τέλος, κρίνεται όρος εκ των ων ουκ ανευ η σύνταξη

ενός εγχειριδίου με όλα τα γλωσσικά και μορφοσυντακτικά φαινόμενα και τη λειτουργικότητά τους στον λόγο (π.χ. λειτουργία των σημείων στίξης, αισθητικό αποτέλεσμα από την επιλογή ρηματικού προσώπου, έγκλισης, φωνής κ.λ.π.), που θα διδάσκεται και στις τρεις λυκειακές τάξεις και θα καταρτίζει ισότιμα τους μαθητές, προκειμένου να διαγωνιστούν σε εθνικό επίπεδο.

Ως προς τη διδακτική μεθοδολογία θεωρήθηκε ότι η απουσία πολυτροπικών κειμένων και η κειμενοκεντρική διδασκαλία δεν προάγει τη διερευνητική μάθηση, (κυρίως λόγω του αναχρονιστικού στοιχείου που διέπει συχνά τα κείμενα που εντάσσονται στα σχολικά βιβλία, αλλά και του μεγάλου όγκου τους).

Διατυπώθηκε η άποψη ότι ειδικά στην Παραγωγή Λόγου η χρήση των ΤΠΕ θα πρέπει να περιοριστεί στον ρόλο της αφόρμησης, ενώ επισημάνθηκε και η απουσία της Τέχνης, που θα μπορούσε να πυροδοτήσει σκέψεις και συναισθήματα, που αποτελούν την πρώτη ύλη του Λόγου.

Με αυτά τα δεδομένα, θα επιζητούσαμε διδασκαλία α) μέσα από πολυτροπικά κείμενα που αποτελούν συχνά παιγνιώδη αφόρμηση για στοχασμό και κριτική εστιάζοντας στον λόγο του μαθητή, β) μέσα από εύστοχες γλωσσικές ασκήσεις, που προάγουν την αυτενέργεια του μαθητή και τη λογοπλαστική του ικανότητα, γ) μέσα από διακειμενική προσέγγιση και δ) μέσα από νέες διδακτικές μεθόδους, όπως ο διάλογος, η επίδειξη, ο καταγισμός ιδεών, η χιονοστιβάδα, οι ομάδες εργασίας, η μελέτη περίπτωσης, το παιχνίδι ρόλων, που θα αντλήσουν λόγο από τους μαθητές και θα τους οδηγήσουν στη διερευνητική μάθηση.

Θεωρήθηκε ότι οι βασικές παράμετροι μιας τελεσφόρας αξιολόγησης (εγκυρότητα, αντικειμενικότητα, αξιοπιστία) δεν ισχύουν σε καμιά περίπτωση στο μάθημα της Γλώσσας και ο βαθμοκεντρικός χαρακτήρας της αξιολόγησης και παραπλανητικός είναι και συχνά απογοητευτικός για τους μαθητές.

Προτάθηκε, λοιπόν, ως καταλληλότερη μέθοδος αξιολόγησης των μαθητών στο συγκεκριμένο μάθημα το portfolio του μαθητή υπό την προϋπόθεση της επιμόρφωσης των αξιολογούμενων μαθητών. Εμπειρίες καθηγητών που εφάρμοσαν την αυτοαξιολόγηση και την ετεροαξιολόγηση στην τάξη απέβησαν επίσης ενθαρρυντικά θετικές.

Τέλος, μετά την ανωτέρω παράθεση των σκέψεων, των προβληματισμών και των προτάσεών μας και με γνώμονα πάντα την πνευματική ανάπτυξη των μαθητών μας που ευλογήθηκαν με την προίκα της Νεοελληνικής

Γλώσσας ως μητρικής θα θέλαμε να σας επιστήσουμε την προσοχή στη μεγάλη μας αδυναμία να διεκπεραιώσουμε το χρέος μας με τις υπάρχουσες διδακτικές ώρες στο ωρολόγιο σχολικό πρόγραμμα.

Προτείνουμε, λοιπόν, την αύξηση των διδακτικών ωρών με μία παραπάνω ώρα για την Α' και τη Β' Λυκείου (σύνολο τρεις διδακτικές ώρες) και δυο παραπάνω για τη Γ' Λυκείου (σύνολο τέσσερις διδακτικές ώρες). Θεωρήθηκε, μάλιστα, απαραίτητο να εργάζεται ο διδάσκων με την τάξη σε δυο συνεχή (χωρίς διάλειμμα) δίωρα, ώστε να είναι εφικτή α) η ολοκληρωμένη πραγμάτευση ενός κειμένου σε νοηματικό, γλωσσικό και μορφολογικό επίπεδο ή β) η διδασκαλία ενός απαιτητικού κεφαλαίου θεωρίας (π.χ. συλλογισμοί) με παράλληλη εφαρμογή ασκήσεων.

Ολοκληρώνοντας, θα θέλαμε να σας ευχαριστήσουμε εκ των προτέρων για την προσοχή με την οποία περιβάλλετε την εναγώνια προσπάθειά μας και να συμφωνήσουμε ότι η βάση του στοχασμού μας (καθηγητών και Υπουργείου) είναι κοινή και συμπυκνώνεται άψογα στα λόγια του Οδυσσέα Ελύτη:

*«Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική.
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου...
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου...»*

Λογοτεχνία Γυμνασίου και Λυκείου

Η γενική θέση προς την οποία συνέκλιναν όλες οι απόψεις των συμμετεχόντων της ομάδας της Λογοτεχνίας ήταν ότι για το μάθημα αυτό θα πρέπει να προταθεί ένα ημί-κλειστο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Το πρόγραμμα αυτό αναμένεται να ορίζει σε γενικές γραμμές τον αριθμό των ωρών διδασκαλίας, τους σκοπούς, το περιεχόμενο, τη διδακτική μεθοδολογία και την αξιολόγηση του μαθήματος, αλλά δεν θα περιορίζει τη δημιουργικότητα, την έμπνευση, την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και δράσεων από τον διδάσκοντα/ουσα και προπάντων θα του δίνει τη δυνατότητα προσαρμογής στις ιδιαίτερες και δεδομένες κάθε φορά συνθήκες, που ορίζουν τη ζωή και την κουλτούρα των μαθητών, το γνωστικό επίπεδό τους, την αισθητική τους καλλιέργεια και γενικότερα τις ανάγκες τους.

1. Ωρολόγιο Πρόγραμμα

Οι δύο διδακτικές ώρες που αφιερώνονται στο μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στις τρεις τάξεις του Γυμνασίου και στις δύο τάξεις, Α' και Β' Λυκείου καθώς και οι ώρες στην Γ' Λυκείου (Προσανατολισμός Ανθρωπιστικής Παιδείας) κρίνονται επαρκείς για την μύηση των μαθητών στη λογοτεχνία. Θα πρέπει όμως, το μάθημα να αναβαθμισθεί με την προσθήκη μιας διδακτικής ώρας στην Γ' τάξη του Γενικού Λυκείου καθώς και σε όλες τις τάξεις των ΕΠΑΛ. Επίσης, προτείνεται η υιοθέτηση συνεχούς δίωρου για την απρόσκοπτη και αποδοτικότερη διδασκαλία της λογοτεχνίας.

2. Γενικοί στόχοι

Οι στόχοι που θέτει το αναλυτικό πρόγραμμα:

- * Προώθηση της φιλαναγνωσίας
- * Άσκηση στην αναγνώριση των αξιών και των ιδεών που ενυπάρχουν στα λογοτεχνικά κείμενα
- * Ευαισθητοποίηση του μαθητή σε καίρια θέματα-προβλήματα του ανθρώπου και της κοινωνικής ζωής του.
- * Συνειδητοποίηση της σχέσης της λογοτεχνίας με την ανθρώπινη εμπειρία
- * Καλλιέργεια αναγνωστικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων
- * Απόκτηση γλωσσικών εμπειριών και εξοικείωση με τη μεταφορική λειτουργία της γλώσσας

*Αναγνώριση και περιγραφή των στοιχείων που συνθέτουν τη λογοτεχνικότητα ενός κειμένου/αναγνώριση και περιγραφή των συμβάσεων και των τεχνικών των λογοτεχνικών κειμένων.

* Άσκηση στην αναγνώριση των αξιών και των ιδεών που ενυπάρχουν στα λογοτεχνικά κείμενα

* Εξοικείωση με τα διαφορετικά λογοτεχνικά είδη

*Συνειδητοποίηση της ιστορικότητας των κειμένων (αλληλεπίδραση των κειμένων με το ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο αυτά γεννήθηκαν και διαβάστηκαν)

* Απόκτηση συνολικής εικόνας της εξέλιξης της νεοελληνικής λογοτεχνίας

*Κατανόηση της έννοιας του λογοτεχνικού κινήματος -ρεύματος και των σχολών

* Αναγνώριση των πολιτισμικών στοιχείων που υπάρχουν σε κάθε κείμενο και προσδιορισμός της ιστορικότητάς τους. Αναγνώριση και περιγραφή του ιστορικού πλαισίου: χρόνος, χώρος, ιστορικά γεγονότα που ορίζουν την εξέλιξη της πλοκής, τους χαρακτήρες, καθώς και την οπτική γωνία του συγγραφέα

Αν και ως ένα βαθμό κρίνονται μαξιμαλιστικοί, θεωρείται ότι υπηρετούνται σε μεγάλο βαθμό από τους εκπαιδευτικούς και ανταποκρίνονται στην σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα. Ωστόσο παρατηρείται ασυνέχεια και ασυνέπεια σε ότι αφορά τους στόχους του μαθήματος της Λογοτεχνίας στην Α΄ Λυκείου. Ο κοινωνιολογικός κατά βάσει προσανατολισμός της ανάλυσης των κειμένων στην τάξη αυτή, δυσχεραίνει το έργο των διδασκόντων και τους απομακρύνει από την επίτευξη των γενικών στόχων, τους οποίους θέτει το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Τέλος, ο παραπάνω προσανατολισμός δημιουργεί πρόβλημα στη διδασκαλία του μαθήματος τα δύο επόμενα έτη, καθώς επικαλύπτεται η ύλη και διαφοροποιείται η διδακτική μεθοδολογία.

3. Θεματικές περιοχές

Οι θεματικές περιοχές που πραγματεύεται το μάθημα της λογοτεχνίας στο σχολείο θεωρείται ότι καλύπτουν όλο το φάσμα των ειδών, των περιόδων, των ρευμάτων και των σχολών της νεοελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής. Ωστόσο τίθεται ο προβληματισμός κατά πόσο αξιοποιούνται πλήρως από όλους τους εκπαιδευτικούς, δεδομένου ότι η μελέτη τους επαφίεται στην κρίση του εκάστοτε διδάσκοντος. Η δυνατότητα αυτή,

που κατ' αρχήν κρίνεται ως θετική, ενέχει τον κίνδυνο κάποια είδη να μην γίνονται αντικείμενο μελέτης, γι' αυτό προτείνεται να ορίζεται ένας ελάχιστος αριθμός αντιπροσωπευτικών κειμένων προς διδασκαλία. Επίσης, προτείνεται η προσθήκη ενότητας ευρωπαϊκής και βαλκανικής λογοτεχνίας, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα συγκριτικής προσέγγισης έργων ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας. Τέλος, προτείνεται ο εμπλουτισμός του εγχειριδίου της Β΄ Γυμνασίου με περισσότερα ποιήματα και της Γ΄ Γυμνασίου με κείμενα πιο αντιπροσωπευτικά των διαφόρων περιόδων αλλά πιο κοντά στη δεκτικότητα των μαθητών/τριών, τη συναισθηματική και νοητική ωριμότητά τους,

4. Περιεχόμενο

Τα λογοτεχνικά κείμενα, που εμπεριέχονται στα διδακτικά εγχειρίδια τόσο του Γυμνασίου όσο και του Λυκείου κρίνεται ότι δεν πληρούν πάντα τις αισθητικές, καλλιτεχνικές και αξιακές αρχές που προβλέπονται από το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Επίσης, συχνά δεν ανταποκρίνονται στην νοητική και συναισθηματική ωριμότητα των μαθητών/τριών.

Προτείνεται λοιπόν, η ανανέωση ή ο εμπλουτισμός των σχολικών εγχειριδίων με έργα αποδεδειγμένης καλλιτεχνικής και παιδαγωγικής αξίας, η κατάργηση της θεματικής προσέγγισης της λογοτεχνίας στην Α΄ Λυκείου, ο εμπλουτισμός του εγχειριδίου της Γ΄ Λυκείου με πιο αντιπροσωπευτικά κείμενα της νεότερης λογοτεχνικής παραγωγής, η δυνατότητα συγκριτικής μελέτης έργων ευρωπαϊκής και βαλκανικής λογοτεχνίας και τέλος η διδασκαλία τουλάχιστον ενός ολόκληρου λογοτεχνικού έργου ανά τετράμηνο για όλες τις τάξεις του Λυκείου και ένα ανά έτος για το Γυμνάσιο. Τέλος, προτάθηκε η πλήρης και σε άλλη βάση ανανέωση του περιεχομένου των σχολικών εγχειριδίων Γυμνασίου-Λυκείου. Στην περίπτωση αυτή προτείνεται η ολοκληρωμένη μελέτη του έργου μεγάλων και αντιπροσωπευτικών από κάθε περίοδο λογοτεχνών, το έργο των οποίων θα παρουσιάζεται με ιστορική ακολουθία έτσι, ώστε να επιτυγχάνεται η μελέτη του έργου τους σε βάθος και οι μαθητές/τριες να διαμορφώνουν σαφέστερη εικόνα για τους μεγάλους λογοτέχνες και το έργο τους αλλά και τους σταθμούς της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

5. Διδακτική Μεθοδολογία

Σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών το μάθημα της Λογοτεχνίας είναι το κατεξοχήν μάθημα, το οποίο προσφέρεται, για να εφαρμοσθούν

και μάλιστα με επιτυχία και εναλλακτικά οι σύγχρονες διδακτικές μέθοδοι. Γι αυτό προτείνεται να διαμορφωθούν οι συνθήκες που θα επιτρέπουν, οι διδακτικές αυτές μέθοδοι να αξιοποιηθούν, δεδομένου ότι κάθε μία μπορεί να προσφέρει σημαντικά στην κατάκτηση του αντικειμένου της λογοτεχνίας, τη διαμόρφωση αισθητικής αντίληψης και την ενσυναίσθηση των μαθητών.

- Η διδασκαλία σε ομάδες και η μέθοδος σχεδίων εργασίας (project) θεωρείται ότι καλλιεργούν τη συνεργασία, την ομαδικότητα και προσφέρουν δυνατότητα συμμετοχής και κινητοποίησης στους αδύναμους και τους αδιάφορους μαθητές και μαθήτριες, προωθούν την ενεργητική μάθηση, ενθαρρύνουν την ανάδειξη ενδιαφερόντων, συντελούν στην αναβάθμιση της αυτο-εικόνας και της αυτοπεποίθησης των μαθητών, δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές και στις μαθήτριες να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους στην ομάδα και δίνουν, επίσης, την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να αυτενεργεί.

- Οι συνθετικές εργασίες, που συνοδεύουν την παρουσίαση του κειμένου και σχετίζονται στενότερα ή ευρύτερα με το κείμενο αξιοποιούνται συνήθως στη μελέτη των μοτίβων, λογοτεχνικών χαρακτήρων, επεισοδίων και τεχνικών από τα έργα που διδάχθηκαν και κρίνονται πολύ σημαντικές.

- Η δασκαλοκεντρική διδασκαλία με την οποία επιτυγχάνεται η διέγερση του ενδιαφέροντος, η συμμετοχή και η αυτενέργεια των μαθητών, ο διάλογος και η συζήτηση, η μεθοδική πορεία από το απλό στο σύνθετο θεωρείται ότι και αυτή μπορεί να αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα.

- Τα διδακτικά σενάρια
- Η διδασκαλία ολόκληρων λογοτεχνικών έργων
- Η διδασκαλία ενοτήτων πεζογραφημάτων
- Η δημιουργική γραφή

Όλες οι παραπάνω μέθοδοι, κατά την κοινή άποψη των εκπαιδευτικών, μπορούν να αξιοποιηθούν κατά περίπτωση και να αποφέρουν ουσιαστικά αποτελέσματα στην πρόσληψη του λογοτεχνικού φαινομένου. Ωστόσο, στη διδακτική πράξη η υιοθέτηση κάποιων από τις παραπάνω διδακτικές μεθοδολογίες προσκρούει στην έλλειψη υποδομών και το είδος της αξιολόγησης, που ακολουθείται.

Η Λογοτεχνία θεωρείται από τους διδάσκοντες/ουσες ως το πιο δημιουργικό μάθημα και γι' αυτό προτείνεται η διδασκαλία ενός τουλάχιστον

ολόκληρου λογοτεχνικού έργου κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και η εισαγωγή της δημιουργικής γραφής. Επίσης, οι εισαγωγές που υπάρχουν στα σχολικά εγχειρίδια κρίνεται ότι συμβάλουν θετικά στην διδασκαλία, όπως και το εγχειρίδιο του Λεξικού Λογοτεχνικών Όρων, το οποίο κρίνεται ως πολύ σημαντικό βιβλίο αναφοράς. Επισημαίνεται όμως, η απουσία αξιόλογου και χρηστικού εγχειριδίου Νεοελληνικής Γραμματολογίας. Το εγχειρίδιο Γραμματολογίας του Γυμνασίου κρίνεται ως μη λειτουργικό και χρήζει άμεσης ανανέωσης και βελτίωσης.

6. ΤΠΕ – Τέχνη

Στη Λογοτεχνία δίνονται πολλές δυνατότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ και της τέχνης ως επικουρικών εργαλείων για την προσέγγιση της. Παρατηρείται όμως, αδυναμία στην αξιοποίησή τους λόγω της απουσίας υποδομών σε βιβλιοθήκες και εργαστήρια υπολογιστών και λόγω της γραφειοκρατίας, που απαιτείται για τις μετακινήσεις των μαθητών. Προτείνεται λοιπόν, μεγαλύτερη ευελιξία και διευκόλυνση των επισκέψεων σε βιβλιοθήκες, αρχεία, πινακοθήκες κ.ά αλλά και διευκόλυνση της επικοινωνίας με λογοτέχνες και άλλους δημιουργούς.

7. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση με γραπτές εξετάσεις στην διάρκεια των τριμήνων και τετραμήνων και στο τέλος της σχολικής χρονιάς θεωρείται μηχανιστική, παρωχημένη, αποθαρρυντική και αδικεί το μάθημα.

Προτείνεται η κατάργηση αυτού του είδους των εξετάσεων, που ενισχύουν την απομνημόνευση και ακυρώνουν την ανάπτυξη της δημιουργικότητας των μαθητών και η αντικατάστασή τους με αξιολόγηση, που θα βασίζεται στην παραγωγή έργου με ατομικές ή ομαδικές εργασίες. Επίσης, προτείνεται η αξιοποίηση της δημιουργικής γραφής στα πλαίσια του μαθήματος της λογοτεχνίας.

Ιστορία Γυμνασίου

Από τη συζήτηση που προέκυψε κατά την εργασία των συναδέλφων εκπαιδευτικών σε ομάδες προέκυψαν κάποια πορίσματα τα οποία παρουσιάστηκαν και συνδιαμορφώθηκαν στην ολομέλεια των συμμετεχόντων που ασχολήθηκαν με το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο. Παρακάτω παρουσιάζονται αρχικά τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία που επισημάνθηκαν στους επιμέρους άξονες που διερευνήθηκαν και στη συνέχεια διατυπώνονται προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στο μάθημα της Ιστορίας Γυμνασίου.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στο ωρολόγιο πρόγραμμα του μαθήματος θεωρήθηκε απαραίτητη η τρίωρη διδασκαλία του μαθήματος σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου. Μάλιστα η σπειροειδής προσέγγιση του εκτιμήθηκε ως ξεπερασμένη και προτάθηκε αντί αυτής η ενασχόληση με μεγάλα ιστορικά γεγονότα που θα εξετάζονται περισσότερο διεξοδικά κατά τη διάρκεια όλου του σχολικού έτους. Σε σχέση με την παραπάνω προσέγγιση στον άξονα μελέτης «γενικοί στόχοι» η ολομέλεια αποφάσισε ότι, αν και συμφωνεί με τους γενικούς στόχους του μαθήματος, αυτοί δεν είναι επιτεύξιμοι εξαιτίας του ωρολογίου προγράμματος και του προσανατολισμού της αξιολόγησης του μαθήματος που δεν ευνοούν την επαρκή καλλιέργεια της κριτικής σκέψης.

Στον άξονα «θεματικές περιοχές του μαθήματος» αναγνωρίστηκε ως θετική η μεγάλη ποικιλία τους, αλλά παρατηρήθηκε ότι από τη μια μεριά υπάρχουν χρονολογικά χάσματα ανάμεσα στην ύλη της μιας με την επόμενη τάξη, πολλές φορές μάλιστα κατά περίπτωση σχολείου αγεφύρωτα, και από την άλλη ότι είναι ελλιπής η σύνδεση των θεματικών περιοχών που διδάσκονται με την καθημερινότητα των μαθητών. Ως αρνητικά στοιχεία για όλες τις τάξεις του Γυμνασίου αναφέρθηκαν οι δυσκολονόητοι όροι και η δυσνόητη επιστημονική ορολογία, η πυκνογραμμένη παρουσίαση κάποιων κεφαλαίων, εμπλουτισμένη με υπερβολικές λεπτομέρειες, την ίδια στιγμή που άλλα κεφάλαια είναι γραμμένα αποσπασματικά, ενώ άλλα παρουσιάζονται μονόπλευρα, όπως το ολοκαύτωμα των Εβραίων ή ο ρόλος των κλεφτών και των αρματολών στην επανάσταση ή η παρουσία του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη μετά την απόβασή του στην περιοχή, σύμφωνα με την εφαρμογή της συνθήκης των Σεβρών.

Η διδακτική μεθοδολογία που προτείνεται από τα υπάρχοντα αναλυτικά προγράμματα σπουδών κρίθηκε ως επαρκής και ικανή να βοηθήσει τον

διδάσκοντα κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά διαπιστώθηκε παράλληλα το εξής: το απαιτητικό λεξιλόγιο των εγχειριδίων δυσκολεύει τους μαθητές και τους αναγκάζει να καταφεύγουν σε στείρα απομνημόνευση προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του μαθήματος, ακόμα και όταν ο διδάσκων κατά την παράδοση του μαθήματος χρησιμοποιεί τις πλέον ελκυστικές και σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας. Μάλιστα παρατηρήθηκε ότι, ακόμα και όταν το μάθημα διδάσκεται διαδραστικά και μέσα από την προσέγγιση πολλών και διαφορετικών πηγών, δεν προσφέρει ευχαρίστηση στους μαθητές με αποτέλεσμα να το συμπεριλαμβάνουν στα πιο δύσκολα και λιγότερο ενδιαφέροντα μαθήματα.

Στον άξονα «Τ.Π.Ε και Τέχνη» αναγνωρίστηκε από την ολομέλεια ως θετική η ύπαρξη διαδραστικών πινάκων και εργαστηρίων, αλλά παράλληλα επισημάνθηκε η δυσκολία αξιοποίησης των παραπάνω πόρων εξαιτίας του ωρολογίου προγράμματος του σχολείου, καθώς τα σχολικά εργαστήρια αποτελούν πόλο έλξης για όλες τις ειδικότητες και όχι μόνο για τους συναδέλφους που διδάσκουν το μάθημα της Πληροφορικής και που βεβαίως προηγούνται στη χρήση των εργαστηρίων Πληροφορικής. Παράλληλα αναφέρθηκαν ως αρνητικά στοιχεία τα γραφειοκρατικά κωλύματα που αντιμετωπίζουν όσοι επιδιώκουν να προσεγγίσουν το μάθημα της Ιστορίας με κάποιες πιο βιωματικές μεθόδους, όπως είναι οι επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους ή οι περιηγήσεις στα ιστορικά μνημεία της πόλης.

Τέλος, στον άξονα «αξιολόγηση του μαθήματος» θεωρήθηκε ως θετικός ο τρόπος αξιολόγησης κυρίως με τη δυνατότητα που προσφέρει για επιλογή από δύο ομάδες ερωτήσεων, αλλά με την επισήμανση ότι πολλές φορές η προτεινόμενη αξιολόγηση δε συνάδει με τους γενικούς στόχους, καθώς εξετάζεται και ελέγχεται περισσότερο η ικανότητα απομνημόνευσης παρά κριτικής στάσης απέναντι στα γεγονότα. Από τους συναδέλφους επίσης εκτιμήθηκε ως αρνητικό το γεγονός ότι τις περισσότερες φορές το μάθημα διδάσκεται από ειδικότητες ως δεύτερη ανάθεση προκειμένου να «τακτοποιηθούν» τα ατομικά ωράρια των εκπαιδευτικών του σχολείου.

Οι προτάσεις που συνδιαμορφώθηκαν ύστερα από τις παραπάνω επισημάνσεις που αφορούν στην υπάρχουσα κατάσταση συνοψίζονται στα παρακάτω. Αρχικά χρειάζεται να γίνει εξορθολογισμός των ωρών σε σχέση με τη διδακτέα ύλη και να συνταχθούν αναλυτικά προγράμματα ανοιχτού ή ημίκλειστου τύπου. Στον τομέα των δεξιοτήτων αυτά τα προγράμματα πρέπει να εστιάζουν στην κριτική σκέψη των μαθητών

με σκοπό να επιτευχθεί η κριτική ανάγνωση της πραγματικότητας. Στον προσανατολισμό αυτό κρίθηκε αναγκαία η συνεργασία με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ώστε να διαμορφωθούν κατάλληλα προγράμματα σπουδών για την Α' τάξη του Γυμνασίου. Στον τομέα των αξιών και των στάσεων που πρέπει να υιοθετήσουν οι μαθητές είναι ανάγκη να στοχεύσουμε στο να αποκτήσουν ταυτότητα ως πολίτες, ως Ευρωπαίοι, αλλά και ως μέλη του «παγκόσμιου χωριού».

Όσον αφορά στις θεματικές περιοχές του μαθήματος προτείνεται μια ιστορική προσέγγιση απαλλαγμένη από λογικά ή χρονολογικά χάσματα, μια ιστορική προσέγγιση εμπλουτισμένη με θέματα Τέχνης, αλλά και με θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων των μαθητών. Επίσης προτείνεται η εμβάθυνση σε συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός ανά σχολικό έτος με τρόπο διαθεματικό και διεπιστημονικό. Σε σχέση με τη διδακτική μεθοδολογία κρίνεται αναγκαία η ουσιαστική εφαρμογή των Α.Π.Σ. προτάσσοντας τη συνεργατική και βιωματική μέθοδο με αιχμή την ιστορική έρευνα από τους ίδιους τους μαθητές. Επισημάνθηκε ότι, μολονότι οι περισσότεροι συνάδερφοι επιδιώκουν τον εμπλουτισμό του μαθήματος με ποικίλους πόρους συναντούν κωλύματα γραφειοκρατικού ή πρακτικού χαρακτήρα τα οποία θα μπορούσαν να αρθούν με μια πιο ευέλικτη και λιγότερο χρονοβόρα διευθέτηση των απαιτούμενων ενεργειών. Τέλος, στον τομέα της αξιολόγησης κατατίθεται η πρόταση για ύπαρξη portfolio για κάθε μαθητή, καθώς και για ατομικές ή ομαδικές εργασίες που θα στοχεύουν στην αξιολόγηση όλων των δεξιοτήτων των μαθητών.

Ιστορία Λυκείου

Α. Κριτική στα υπάρχοντα αναλυτικά προγράμματα στην Ιστορία Λυκείου

Άξονες	Θετικά στοιχεία	Αρνητικά στοιχεία
Ωρολόγιο Πρόγραμμα	Οι δύο διδακτικές ώρες την εβδομάδα θεωρούνται επαρκείς για την τυπική κάλυψη της διδακτέας ύλης ή τουλάχιστον του μεγαλύτερου μέρους της.	Δεν επαρκούν ωστόσο για την απαιτούμενη – γνωστικά, μεθοδολογικά, παιδαγωγικά - εμπάθυνση.
Γενικοί στόχοι	Οι στόχοι έτσι όπως αναφέρονται στο ΑΠΣ είναι απολύτως ικανοποιητικοί.	Ωστόσο η θεωρία δύσκολα γίνεται πράξη: οι στόχοι δύσκολα επιτυγχάνονται ή δεν επιτυγχάνονται καθόλου. Για παράδειγμα, το μεγαλύτερο τμήμα των μαθητών αδυνατεί να κατανοήσει τον χρονικό και γεωγραφικό άξονα των ιστορικών γεγονότων. Επίσης δυσκολεύεται να συνδέσει παρελθόν και παρόν και να εξάγει χρήσιμα συμπεράσματα.
Θεματικές περιοχές		Η σπειροειδής διάταξη της διδασκαλίας της Ιστορίας από το Δημοτικό ως το Λύκειο θεωρήθηκε ότι πρέπει είτε να τροποποιηθεί είτε να καταργηθεί.
Περιεχόμενο	<p>Β': Θεωρείται σωστή η ενσωμάτωση των βασικών χρονικών σταθμών της Ευρωπαϊκής Ιστορίας.</p> <p>Γ': Θεωρείται σωστή η επιλογή των περιεχομένων</p>	Η διδακτέα ύλη σε κάθε τάξη είναι πολύ μεγάλη για τα χρονικά περιθώρια του διδακτικού έτους. Η αναγκαστική λοιπόν επιλογή ενοτήτων δημιουργεί κενά στην ιστορική αφήγηση που διασπούν την επιδιωκόμενη αλληλουχία των ιστορικών γεγονότων και την κατάδειξη της αιτιακής σύνδεσής τους.
Διδακτική Μεθοδολογία		Αρνητικό στοιχείο του ΑΠΣ θεωρείται η αδυναμία στην πράξη εφαρμογής των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας με αποτέλεσμα το μάθημα να παραμένει δασκαλοκεντρικό, με κατευθυνόμενη και τυποποιημένη διδασκαλία, βιβλιοκεντρικό και φυσικά εξετασιοκεντρικό. Ειδικότερα, ο περιορισμός των χρονικών πλαισίων καθιστά αδύνατη την εφαρμογή διδακτικών σεναρίων.
ΤΠΕ		Δυστυχώς η οργάνωση των

Τέχνη		περιεχομένων και ο ορισμός της διδακτέας ύλης δεν επιτρέπει τη διδασκαλία των κεφαλαίων που αναφέρονται στην Τέχνη, τα Γράμματα και τον Πνευματικό Πολιτισμό. Επίσης, καθώς το ΑΠΣ δε συνδυάζει τη διδασκαλία με τη χρήση ΤΠΕ, η εκμετάλλευση των τελευταίων επαφίεται στις γνώσεις του καθηγητή και στη δυνατότητα τεχνικής υποστήριξης εκ μέρους του σχολείου.
Αξιολόγηση		Παρά τις προσπάθειες που έγιναν, η φύση της αξιολόγησης δεν άλλαξε, με αποτέλεσμα το μάθημα να υποτάσσεται σ' αυτήν, δηλαδή να παραμένει δέσμιος της άσκοπης αποστήθισης και των τυποποιημένων απαντήσεων.
Άλλο		Αρνητικό και ενδεικτικό της τάσης υποβάθμισης του μαθήματος θεωρείται η ανάθεση του μαθήματος σε άλλες ειδικότητες καθηγητών, που δεν διαθέτουν τη γνωστική υποδομή όχι μόνο λόγω των σπουδών τους αλλά και λόγω της απόστασής τους από τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα, τα υποστηρικτικά της ιστορικής αφήγησης.

Β. Προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στην Ιστορία Λυκείου

Αξονες		
Ωρολόγιο Πρόγραμμα - Ώρες ανά τάξη	Α.	1.Προτείνεται το διδακτικό δίωρο σε όλες τις τάξεις να είναι συνεχόμενο ώστε να ολοκληρώνεται μια διδακτική - θεματική ενότητα.
	Β.	2. Επίσης θα βοηθούσε πολύ ένα ωρολόγιο πρόγραμμα που θα μερμινούσε για παροχή ωρών στη διάρκεια του διδακτικού έτους για ποικίλες δράσεις εκτός σχολείου, όπως επισκέψεις σε μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχαιολογικούς χώρους, κλπ.
	Γ.	
Γενικού σκοποί και στόχοι Επιδιωκόμενοι γραμματισμοί	Γνωστικοί	Ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στην κατοχύρωση της γνώσης των βασικών ιστορικών όρων και των κύριων ιστορικών γεγονότων της Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας. Επίσης το ΑΠΣ πρέπει να εστιάσει στην κατάρτιση της ιστορικής γεωγραφίας και της έννοιας του ιστορικού συνεχούς. Τέλος, απαραίτητοι είναι οι συσχετισμοί της Ελληνικής με την Παγκόσμια Ιστορία.
	Δεξιότητων / ικανοτήτων	Από το σύνολο των αναφερόμενων δεξιότητων προκρίνεται η ικανότητα των μαθητών μας να

		αξιολογούν κριτικά ποικίλες πηγές, να αντιλαμβάνονται την πολυπλοκότητα του σύγχρονου κόσμου και να είναι σε θέση να τοποθετούνται απέναντι στο παρόν με βάση την ιστορική γνώση και εμπειρία.
	Αξιών / στάσεων	Στόχος βασικός πρέπει να είναι η διαμόρφωση ενός υπεύθυνου και με δημοκρατικές αρχές πολίτη, που μέσα από τη μελέτη του παρελθόντος – όχι όμως μόνο των θριάμβων αλλά και λαθών– θα αυτοπροσδιορισθεί ορθολογικά, εθνικά και πολιτικά. Στο τελευταίο εμπεριέχεται και η διαμόρφωση ευρωπαϊκής και πανανθρώπινης συνείδησης, κυρίως μέσω της έμφασης στην ετερότητα.
Θεματικές περιοχές		Οι φιλόλογοι συμφώνησαν ότι το ένα και μοναδικό εγχειρίδιο είναι παρωχημένο. Προτείνουν λοιπόν στο πλαίσιο ενός ημι-ανοικτού ΑΠΣ το πολλαπλό βιβλίο, το οποίο θα δίνει την ευχέρεια στον διδάσκοντα να επιλέξει την ύλη που θα διδάξει ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών του και την επικαιρότητα. Διαφορετικά, στο πλαίσιο ενός κλειστού ΑΠΣ, προτείνεται η Θεματική Ιστορία, με δύο θεματικές ανά τετράμηνο. Όπως και να έχει, απαραίτητη θεωρείται η δυνατότητα ελεύθερης επιλογής πηγών από τον διδάσκοντα. Επίσης κοινό ζητούμενο είναι η έμφαση στην Τοπική Ιστορία, καθώς και σε σύγχρονες ιστορικές οπτικές, αυτές της Ιστορίας των Κοινωνικών Ομάδων και της Καθημερινότητας.
Περιεχόμενο Ανά τάξη		Α': Ζητείται περιορισμός της ύλης Β': Προτείνεται πύκνωση των ενοτήτων που αναφέρονται στο Βυζαντινό Κράτος με ταυτόχρονη αλλαγή των θεματικών περιοχών και έμφαση στην Ευρωπαϊκή Ιστορία. Γ': Προτείνεται ο εμπλουτισμός της ύλης με περισσότερα θέματα, που άπτονται των σύγχρονων προβληματισμών. Επίσης ομόφωνη ήταν η πρόταση για απεμπλοκή του μαθήματος από τις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Τέλος προτάθηκε - όχι από όλους - ένα πρόγραμμα σπουδών για την Ιστορία που περιλαμβάνει ανά βαθμίδα εκπαίδευσης τα εξής: Δημοτικό: Μυθολογία και Αρχαία Ιστορία. Γυμνάσιο (Α' και Β'): διδασκαλία θεσμών, Αρχαίας Ελληνικής, Ρωμαϊκής και Βυζαντινής Ιστορίας. Γ' Γυμνασίου: Σύγχρονη Ιστορία. Λύκειο: Θεματική Ιστορία
Διδακτική Μεθοδολογία		Προτείνεται ως γενικότερη μέθοδος η μαθητοκεντρική με διάλογο, που θα στηρίζεται στην επαγωγική εξαγωγή συμπερασμάτων, από την πηγή δηλαδή στην ιστορική γνώση. Επίσης ζητείται η σύνδεση των περιεχομένων με τη διδακτική μεθοδολογία έτσι ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία με σενάρια και η διαθεματική προσέγγιση με τη συμμετοχή και υποστήριξη άλλων επιστημονικών ειδικοτήτων. Η βιοματική προσέγγιση ιδίως της Σύγχρονης Ιστορίας θεωρείται αναγκαία.
ΤΠΕ Τέχνη		Η ενσωμάτωση της διαθεματικής προσέγγισης κάποιων ενοτήτων πιστεύεται ότι θα επιβάλλει τη χρήση των ΤΠΕ. Βοηθητική στο σημείο

	<p>αυτό θα ήταν μια επικαιροποιημένη διαδικτυακή βιβλιογραφία, που θα πλαισιώνε με εγκυρότητα και αποτελεσματικότητα τη μεθόδευση.</p> <p>Πρόταση επίσης πολλών φιλολόγων είναι η δημιουργία μιας αίθουσας – εργαστηρίου φιλολογικών μαθημάτων –με πρώτο αυτό της Ιστορίας – όπου η τεχνική υποδομή θα επιτρέπει την απρόσκοπτη εφαρμογή όσων προαναφέρθηκαν.</p>
Αξιολόγηση	<p>Για μια ανανέωση της αξιολόγησης προτείνονται η διαγνωστική αξιολόγηση, τα διαδικτυακά τεστ, οι ομαδικές εργασίες και η επιβολή μιας συνθετικής εργασίας ανά διδακτικό έτος. Οι τελικές εξετάσεις πρέπει να δίνουν έμφαση στην κριτική σκέψη του μαθητή. Στόχος μας είναι να μπορέσουμε κάποια στιγμή να τις αντικαταστήσουμε με περιγραφική αξιολόγηση.</p> <p>Εκτός επίσημης αξιολόγησης αλλά στο ίδιο ανατροφοδοτικό πλαίσιο μπορούν να ενσωματωθούν διαγωνισμοί – παιχνίδια ιστορικής αφήγησης στο τέλος του διδακτικού έτους.</p>
Άλλο	<p>Μια πρόταση με τη μορφή ερωτήματος προς τους υπεύθυνους της διαμόρφωσης των Προγραμμάτων Σπουδών της Ιστορίας: Για ποιους λόγους οι μαθητές μας απαξιώνουν το μάθημα της Ιστορίας;</p>

Τοπική Ιστορία

Πιστεύουμε ότι η Τοπική Ιστορία είναι ένα από τα καταλληλότερα πεδία αυτενέργειας και βιωματικής μάθησης επειδή η φιλοσοφία και η μεθοδολογία της συμβαδίζει με το πνεύμα της εποχής που προάγει (α) τη σημασία της προσωπικής εμπειρίας και της αποτύπωσής της με τη συνδρομή της τεχνολογίας αιχμής αλλά και (β) την κουλτούρα της κοινωνικής δικτύωσης και του διαμοιρασμού, παράλληλα με την αίσθηση της παγκοσμιοποιημένης ταυτότητάς μας. Παρ' όλο που η Τοπική Ιστορία θεωρείται δευτερεύον μάθημα, καθώς δεν λογίζεται από την πλειοψηφία της εκπαιδευτικής κοινότητας ως αυτόνομο γνωστικό πεδίο, πιστεύουμε πως πρέπει να επανέλθει στο Πρόγραμμα Σπουδών του ελληνικού σχολείου όλων των βαθμίδων, για να επαναφέρει το ενδιαφέρον των ήδη δικτυωμένων και ικανών στην τεχνολογία εφήβων και για το μάθημα της Γενικής Ιστορίας που, τα τελευταία χρόνια, απαξιώνεται και τίθεται υπό αμφισβήτηση, τόσο ως προς το περιεχόμενο, κυρίως όμως ως προς τη διδακτική μεθοδολογία του. Πιστεύουμε, τέλος, πως οι καταλληλότεροι για τη διδασκαλία του μαθήματος είναι αποκλειστικά οι εκπαιδευτικοί ΠΕ02 και μάλιστα, όπου υπάρχει η δυνατότητα, όσοι έχουν αποφοιτήσει από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

Με αφετηρία αυτές τις σκέψεις, λοιπόν, η ομάδα εργασίας μας ομόφωνα προτείνει:

(Α) Ως προς το ωρολόγιο πρόγραμμα, την εισαγωγή μίας διδακτικής ώρας για τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας στο ωρολόγιο πρόγραμμα της γ' γυμνασίου ή/και μίας από τις τρεις τάξεις του Λυκείου που θα καλύπτει όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους.

(Β) Ως προς τους γενικούς σκοπούς και στόχους του προγράμματος σπουδών, όπως διατυπώνονται στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) της Ιστορίας, τη διατήρησή τους καθώς κρίνονται επαρκείς και καλύπτουν όλο το φάσμα των γνωστικών, συναισθηματικών, ψυχοκινητικών στόχων και όσων αναφέρονται στην κατάκτηση δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων, αλλά και τον εμπλουτισμό τους με στόχους που θα καλύπτουν την ανάγκη για ανάπτυξη του πληροφορικού και του κριτικού γραμματισμού των μαθητών. Για την επίτευξη των τελευταίων γραμματισμών, συγκλίνουμε στην ανάγκη δημιουργίας σύγχρονου ηλεκτρονικού εγχειριδίου Τοπικής Ιστορίας, καθώς οι εξελίξεις στις

εφαρμογές ΤΠΕ και στην ανάδυση νέων διαδικτυακών πηγών ιστορίας είναι ραγδαίες.

(Γ) Ως προς τις θεματικές περιοχές, προτείνουμε να καλύπτουν τους τελευταίους αιώνες της ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας, καθώς έτσι θα διευκολυνθεί η διερευνητική μέθοδος διδασκαλίας, χωρίς όμως να θεωρούμε απαγορευτική την ενασχόληση με την αρχαία ή τη βυζαντινή ιστορία: το θέμα επιβάλλεται να αποφασίζεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των διδασκομένων. Σημαντικό επίσης θεωρούμε κατά το α΄ τετράμηνο να διδάσκεται η ιστορία κάθε τοπικής κοινωνίας με τη χρήση ιστορικών εγχειριδίων ντόπιων συγγραφέων, εγκεκριμένων από το Υπουργείο, παράλληλα με στοιχεία μεθοδολογίας της ιστορικής επιστήμης που θα περιλαμβάνονται σε σχετικό εγχειρίδιο ή στο Βιβλίο Εκπαιδευτικού για την Τοπική Ιστορία, υλικό που θα λειτουργήσει ως εφόδιο και αφορμή για το περιεχόμενο του μαθήματος κατά το β΄ τετράμηνο, στο οποίο προτείνουμε να εκπονείται συνθετική εργασία, ομαδική ή ατομική, με την μέθοδο project πάνω σε θέμα Τοπικής Ιστορίας που θα επιλεγεί, όπως προείπαμε, από τους μαθητές.

(Δ) Όσον αφορά τη διδακτική μεθοδολογία, προτείνουμε την υιοθέτηση της διερευνητικής προσέγγισης της μάθησης με την εφαρμογή συνεργατικών πρακτικών, όπως η μέθοδος project, και το άνοιγμα στην τοπική κοινωνία με την έρευνα σε ιδιωτικά και δημόσια αρχεία, τη διενέργεια συνεντεύξεων, την αυτοψία, τις διδακτικές επισκέψεις (για την πραγματοποίηση των οποίων ζητούμε την απλούστευση του θεσμικού πλαισίου τους ώστε οι αποφάσεις και η δράση να είναι ταχύτερες) και, μετά την ολοκλήρωση των συνθετικών εργασιών, προτείνουμε την παρουσίασή τους σε σχετικά τοπικά φεστιβάλ, την υποβολή τους σε σχετικούς διαγωνισμούς ή και την ένταξή τους σε διεθνή ή πανελλήνια εκπαιδευτικά προγράμματα.

(Ε) Για τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων επιβεβλημένη θεωρούμε τη χρήση των ΤΠΕ με την αξιοποίηση πλήθους λογισμικών, κλειστών ή ανοιχτών, όπως προσφέρονται από ελληνικά και ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά ιδρύματα/ μουσεία/ βιβλιοθήκες και τη διαθεματική-διεπιστημονική αξιοποίηση όλων των συναφών τεχνών (αρχιτεκτονική, γλυπτική, ζωγραφική, κινηματογράφος, φωτογραφία κ.α.) και θετικών επιστημών (γεωγραφία, στατιστική, μετεωρολογία, γεωλογία κ.α), τόσο ως αντικειμένων έρευνας και ιστορικής πραγμάτευσης (για παράδειγμα, αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής στη διαμόρφωση της αστικής φυσιογνωμίας μια συνοικίας ή έρευνα των ιδιαίτερων κλιματολογικών συνθηκών μιας

περιοχής και η συμβολή τους στην μετανάστευση του πληθυσμού), όσο και ως βοηθητικών της ιστορίας πεδίων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική εργασία, υπογραμμίζουμε, είναι η ύπαρξη κατάλληλου περιβάλλοντος (π.χ. αίθουσας Ιστορίας, εξοπλισμένης με εξειδικευμένα ιστορικά βιβλία, υπολογιστές, χάρτες, διαδραστικό πίνακα, πάγκους εργασίας, μηχάνημα μαγνητοφώνησης, κάμερα κ.α.).

(ΣΤ) Η αξιολόγηση κατά το α' τετράμηνο να γίνεται με διαγνωστικά τεστ αξιολόγησης (ετεροαξιολόγησης ή και αυτοαξιολόγησης) ενός minimum γνώσεων για την τοπική ιστορία, ενώ στο β' τετράμηνο με την αξιολόγηση της συνθετικής ομαδικής ή και ατομικής εργασίας.

Φιλοσοφία

Στη χώρα που γέννησε τη φιλοσοφία και γι' αυτόν τον λόγο - ανάμεσα και σε πολλούς άλλους βέβαια - αποτελεί αστείρευτη πηγή έμπνευσης αιώνες τώρα μέχρι και σήμερα για όλους τους λαούς της οικουμένης ..... «ήμεις περί ἄλλα μεριμνῶμεν καί τυρβάζομεν».

Πριν οποιαδήποτε ειδική αναφορά μας στη διδασκαλία του μαθήματος της φιλοσοφίας κρίνουμε αναγκαία μια γενικότερη εισαγωγική επισήμανση, πως η φύση της αγωγής ως μιας αέναης δια βίου διαδικασίας με χρονική αφετηρία το πρώτο στάδιο της ζωής του ανθρώπου επηρεάζεται και καθορίζεται από πάρα πολλούς αστάθμητους αλλά κρισιμότετους παράγοντες: στους πιο αξιόλογους συγκαταλέγονται το στενότερο οικογενειακό περιβάλλον με την οικονομική του επιφάνεια, τον κοινωνικό του κύκλο, το γνωστικό του υπόβαθρο και το αξιακό του σύστημα, καθώς επίσης και η περιρρέουσα ιδεολογική ατμόσφαιρα της εποχής που με τις εκάστοτε προτεραιότητές της ανανεώνει την ιεραρχία των επιλογών και των προτιμήσεων των νέων ανθρώπων. Το δημόσιο σχολείο σε πολλές περιπτώσεις και σχεδόν με μοιρολατρική διάθεση απλώς υποδέχεται, ανέχεται και προσπαθεί περισσότερο να αφομοιώσει σχεδόν αποκρυσταλλωμένες νοοτροπίες και στάσεις ζωής και να εξομαλύνει τις οποιεσδήποτε διαφορές ανάμεσα στα μέλη της μαθητικής κοινότητας παρά να προβάλλει ένα μοντέλο ή πρότυπο ζωής με γνώσεις και αξίες, ένα πρότυπο αυθεντικής ανθρωπιστικής παιδείας, ώστε να είναι πραγματικά «ανταγωνιστικό» και κυρίως «ελκυστικό».

Φιλοσοφικά κείμενα Γυμνασίου

Μέσα σ' ένα τέτοιο λοιπόν τοπίο, όπως το περιγράψαμε, εύκολα μπορεί κανείς ν' αντιληφθεί πόσο μικρό κρίνεται το χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο γυμνάσιο για τη διδασκαλία ενός μαθήματος σαν τη φιλοσοφία, που μας εισάγει σ' ένα κόσμο διαρκούς αμφισβήτησης, ανατροπής, αναθεώρησης και αναστοχασμού: ταυτόχρονα όμως επαγγέλλεται την υιοθέτηση μιας υπεύθυνης στάσης ζωής με νηφαλιότητα και τεκμηριωμένες απόψεις, εφ' όσον βέβαια ο φιλόλογος προλαβαίνει να ασχοληθεί με τη διδασκαλία του εν λόγω μαθήματος στην εκπνοή του σχολικού έτους στη Γ' γυμνασίου, πράγμα σχεδόν απίθανο, λόγω ελλείψεως χρόνου.

Κι όλ' αυτά τη στιγμή που το σχολικό εγχειρίδιο των φιλοσοφικών

κειμένων του γυμνασίου θεωρούμε ότι κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, αφού επιχειρεί να φέρει σε επαφή τους μαθητές με τη διαχρονική όσο και επίκαιρη φιλοσοφική σκέψη των Αρχαίων Ελλήνων μέσα από ένα πλήθος παράλληλων κειμένων που σχετίζονται με το βασικό υλικό διδασκαλίας, ενισχύοντας έτσι και επεκτείνοντας τις γνώσεις. Στα θετικά και το γεγονός ότι ανθολογούνται κείμενα πρακτικής φιλοσοφίας με διαχρονικό και επίκαιρο χαρακτήρα. Πολύτιμα θεωρούνται τα σχόλια με λεξιλογικό, σημασιολογικό, πραγματολογικό, ερμηνευτικό χαρακτήρα. Το εικονογραφικό υλικό λειτουργεί επικουρικά και στη διδακτική πράξη. Οι υπάρχουσες ερωτήσεις και οι εργασίες αξιοποιούν τη γνώση με τον κατάλληλο τρόπο. Επίσης, οι χάρτες, ο χρονολογικός πίνακας, το ευρετήριο υποβοηθούν προς την καλύτερη κατανόηση.

Η διδασκαλία του μαθήματος όμως πρέπει να αγκαλιάσει ολόκληρο το διδακτικό έτος, ώστε να προλείανει το έδαφος για τη συνέχιση της διδασκαλίας και στο λύκειο και να είναι ήδη εξοικειωμένοι οι μαθητές του λυκείου με βασικές φιλοσοφικές έννοιες.

Να μην παραλείψουμε ακόμη ν' αναφέρουμε στα θετικά ότι μέσα στους στόχους του μαθήματος συμπεριλαμβάνονται και οι εξής:

Να αποκτήσουν οι μαθητές βασικές γνώσεις για την ιστορία της αρχαιοελληνικής σκέψης.

Να γνωρίσουν τον αρχαιοελληνικό κόσμο.

Να μάθουν να οργανώνουν λογικά τη σκέψη τους.

Να αντιληφθούν τη διαχρονικότητα της αρχαιοελληνικής σκέψης και τον σεβασμό σε πανανθρώπινες αξίες.

Εκείνο όμως που προέχει κατά τη γνώμη μας είναι η έμφαση που πρέπει να δοθεί στη διδασκαλία της πρακτικής φιλοσοφίας, γιατί σχετίζεται με θέματα και προβληματισμούς καθημερινούς, σύγχρονους αλλά και προσιτούς στα ενδιαφέροντα και το επίπεδο των μαθητών και καθιστά πιο ελκυστικό το μάθημα.

Απαραίτητη κρίνεται η συμμετοχή όλων των μαθητών, με αφόρμηση εικόνες, κείμενα και σχόλια, ενώ ο ελεύθερος διάλογος με αντιπαράθεση απόψεων κρίνεται αναγκαίος, διότι ανταποκρίνεται στη φύση ενός τέτοιου μαθήματος.

Η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου μπορεί υπό προϋποθέσεις να συμβάλει στην καλλιέργεια της γλωσσικής ικανότητας και την όξυνση της κριτικής σκέψης.

Η οργάνωση συζητήσεων με φιλοσοφικά επιχειρήματα μέσα σ' ένα

πλαίσιο διαθεματικότητας, ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα της πειθούς, αποτελεί επιπλέον δυνατότητα που προσφέρει η διδασκαλία του μαθήματος αυτού.

Χρήσιμη εκτιμάται πως είναι και η δημιουργία εποπτικών πινάκων με τη χρήση ΤΠΕ.

Τέλος, οι ερωτήσεις αξιολόγησης θα πρέπει να είναι αντίστοιχες με τους διδακτικούς στόχους, με ποικιλία ανοιχτού και κλειστού τύπου, κλιμάκωση δυσκολίας, έτσι ώστε να αξιολογούνται η δυνατότητα αφομοίωσης, λογικής σκέψης και προβληματισμού, για να μην επιβραβεύουμε απλώς και μόνο την ικανότητα της στείρας αποστήθισης θεωριών και πάσης φύσεως ανούσιων πληροφοριών.

Αρχές Φιλοσοφίας Λυκείου

Ας περάσουμε τώρα και στο λύκειο. Οι ώρες που διδάσκεται το μάθημα στη Β΄ Λυκείου κρίνονται ικανοποιητικές, αλλά κατά κανόνα είναι οι τελευταίες του ωρολογίου προγράμματος. Είναι κάτι παραπάνω από προφανής η τάση υποβάθμισης του μαθήματος από σύμπασα την σχολική κοινότητα, πλην των διδασκόντων με τη δική τους προαίρεση το μάθημα. Ο νοών νοείτω.

Ωραίοι οι στόχοι αλλά υπερβολικά αισιόδοξοι κάτω από τις πιεστικές συνθήκες του Λυκείου, όπως όλοι τις γνωρίζουμε. Η σκέψη που πρυτανεύει κάθε φορά στο μυαλό των διδασκόντων το μάθημα είναι να πείθουμε για την αναγκαιότητα του μαθήματος, δίνοντας σκληρές μάχες απέναντι σε παγιωμένες νοοτροπίες γονέων και συναδέλφων καθηγητών για τα μαθήματα γενικής παιδείας, τη συσσωρευμένη κόπωση από τα φροντιστήρια, την αδυναμία ή απροθυμία κατανόησης βασικών εννοιών, δεδομένης και της ανυπαρξίας υποδομής από τα προηγούμενα χρόνια, όπως επισημάναμε παραπάνω, τη γλωσσική ανεπάρκεια και την ελλιπή πνευματική συγκρότηση και τη σχετική ανωριμότητα αυτής της ηλικίας πλην εξαιρέσεων.

Σταθετικά, τα κεφάλαια ηθικής, πολιτικής και αισθητικής φιλοσοφίας, αλλά με ανούσιες φλυαρίες το 1ο κεφάλαιο και αλληλεπικαλύψεις που κουράζουν και προκαλούν σύγχυση. Υπάρχουν θεματικές περιοχές κυρίως στα κεφάλαια που ασχολούνται με τους κλάδους της γνωσιολογίας και της οντολογίας, που δεν άπτονται των ενδιαφερόντων των μαθητών και δεν υπάρχει εξοικείωση από προγενέστερη γνώση.

Συνεπώς το εύρος της ύλης κρίνεται πολύ μεγάλο. Δεν χρειάζονται

τόσο πολλά για τη γνωσιολογία και την οντολογία.

Έτσι κι αλλιώς τα θέματα αυτά προσεγγίζονται αναγκαστικά (γιατί προκύπτουν με έμμεσο τρόπο) μέσα από την πρακτική φιλοσοφία που ενδιαφέρει άμεσα και είναι ασύγκριτα πιο ελκυστική, διότι πράγματι τα παιδιά νιώθουν την ανάγκη να προσεγγίσουν αυτές τις έννοιες και να τις συζητήσουν ανοικτά και απροκατάληπτα.

Συνοπτικά αναφερόμαστε σ' ένα βιβλίο κάθε άλλο παρά ελκυστικό, σ' ένα ήδη βεβαρημένο σχολικό πρόγραμμα παραγωγής «ηλιθίων», σύμφωνα με την άποψη έγκριτων ψυχολόγων, όπου η υπερπληροφόρηση οδηγεί σε αποπληροφόρηση, υπερφορτώνοντας τον εγκέφαλο, ασκώντας βέβαια τη μνήμη, αδρανοποιώντας όμως την κριτική· ένα σχολείο του οποίου κάποιοι μαθητές μπορεί να θυμούνται πολλά, ξέρουν όμως ελάχιστα ή δεν ξέρουν τίποτα· στην ουσία μάς βυθίζει σ' ένα σύμπαν σύγχυσης ιδεών, διαμορφώνοντας όπως μπορούμε να διακρίνουμε δυο βασικές κατηγορίες μαθητών:

Από τη μια πλευρά επιμελείς μαθητές/καταναλωτές πληροφοριών, ενδεχομένως μελλοντικά «ικανά στέλεχη» σε μια επιχείρηση της αλλοδαπής, αλλά ανίκανα να στοχαστούν, ίσως και διότι δεν τους μένει χρόνος· κι από την άλλη αμελείς μαθητές/«παρόντες», αμήχανους κι άβουλους θεατές μιας διαδικασίας που δεν την κατανοούν και γι' αυτό είναι αμέτοχοι, αν όχι εχθρικοί απέναντί της, παρ' όλο που την υπομένουν καρτερικά, για να πάρουν το πολυπόθητο σε άλλες εποχές απολυτήριο, που συνήθως έχει ως συνοδευτικό πιάτο τις ελάχιστες έστω φρούδες ελπίδες της «επιτυχίας» σ' ένα ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Μέσα σ' αυτό το θολό τοπίο έρχεται να προστεθεί ένα βιβλίο φιλοσοφίας που εκτός των άλλων εμπεριέχει και κάποια σημεία δυσνόητα, ακατάληπτα, με συνέπεια οι διδάσκοντες το μάθημα να αναλωνόμαστε σε μια αδικαιολόγητη αγχωτική διαδικασία πρόσληψης εννοιών – πληροφοριών που δεν μπορεί να έχει σχέση με το πνεύμα της φιλοσοφίας, που δεν είναι βέβαια η πρόσληψη επιπλέον «άχρηστων» πληροφοριών, δίπλα σε τόσες άλλες, ούτε καν η απόκτηση γνώσεων, αλλά η κατάκτηση της Γνώσης, της Σοφίας.

Ας αναλογιστούμε λοιπόν τη σκληρή καθημερινή μάχη που δίνει ο διδάσκων το εν λόγω «μέγιστον» μάθημα, καθώς κινδυνεύει διαρκώς να συνθλιβεί ανάμεσα στις συμπληγάδες της ξέφρενης μοναχικής κούρσας του κάθε μαθητή για την κατάκτηση του «ονείρου» της προσωπικής «επιτυχίας» από τη μια και της απαξίωσης από την άλλη των μαθημάτων

γενικής παιδείας, όπως οι «αρχές φιλοσοφίας», που είναι μάθημα ως επί το πλείστον πολιτικής και κοινωνικής αγωγής, γι' αυτό και δύναται ν' αντιμετωπιστεί κατά περίπτωση ως χώρος και χρόνος αναψυχής. Ο προφανής λόγος είναι πως δεν εξετάζεται βέβαια πανελλαδικά, γι' αυτό και είναι ιδιαίτερα επίπονη η προσπάθεια του εκπαιδευτικού σε καθημερινή βάση, να πείσει για την αναγκαιότητα, την καθολικότητα, την εγκυκλοπαιδικότητα και τη διαχρονικότητα αυτού του μαθήματος: συχνά μάλιστα η προσπάθεια αυτή του φιλότιμου εκπαιδευτικού λαμβάνει το χαρακτήρα επικής αναμέτρησης με την «ορθολογιστική» αντιμετώπιση της κοινωνικής πραγματικότητας και την παγιωμένη συνήθεια μιας άκρως ωφελμιστικής και ατομικιστικής νοοτροπίας εκ μέρους των μαθητών, που ως ένα βαθμό είναι δικαιολογημένη ως στάση ζωής, αν και αποκαρδιωτική ως εικόνα για το μέλλον της δημοκρατικής κοινωνίας των πολιτών.

Από την άλλη δεν προκαλείται το ενδιαφέρον των μαθητών ή δημιουργείται σύγχυση, επειδή:

-δεν φαίνεται καθόλου η φυσική ιστορική συνέχεια της φιλοσοφικής σκέψης, λες και ο άνθρωπος σταμάτησε να παράγει φιλοσοφική σκέψη επί 15 και πλέον αιώνες, από τους ελληνοιστικούς χρόνους μέχρι και την εποχή του Ντεκάρτ, που το εγχειρίδιο ξαναπιάνει το νήμα της φιλοσοφικής σκέψης,

-οι φιλοσοφικές θεωρίες δεν εντάσσονται σε σύγχρονο και επίκαιρο πλαίσιο αναφοράς, ενώ το ύφος είναι σύνθετο και οι αναλύσεις εκτενείς.

Αντίθετα, το ύφος σ' ένα τέτοιο μάθημα οφείλει να είναι εκλαϊκευμένο και το περιεχόμενο επικαιροποιημένο και να δίνει ένα όσο γίνεται πιο σαφές στίγμα της αδιάλειπτης συνέχειας και της διαχρονίας της φιλοσοφικής σκέψης. Να καθιστά σαφές ότι η ιστορία και η εξέλιξη της φιλοσοφικής σκέψης είναι η ίδια η ιστορία και η εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού.

Συνεπώς γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι το κεφάλαιο περί πολιτισμού (9ο) δεν μπορεί να είναι εξοστρακισμένο από τη διδακτέα ύλη!!!. Απεναντίας, από εκεί ίσως θα έπρεπε να ξεκινάμε ή τουλάχιστον θα επιθυμούσαμε να είναι στη διακριτική ευχέρεια του διδάσκοντος να ξεκινάει από κει τη διδασκαλία του μαθήματος.

Χρειάζεται περισσότερη ελευθερία στον διδάσκοντα για την ορθολογικότερη και πιο προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες της τάξης του διαχείριση της ύλης. Επειδή η εκπαιδευτική διαδικασία-ειδικά στα ανθρωπιστικά μαθήματα-είναι μια περίπλοκη κι αμφίδρομη διαδικασία

διαρκούς ανατροφοδότησης, που επιφυλάσσει εκπλήξεις στον διδάσκοντα, γιατί βασίζεται κατεξοχήν στη ζωντανή καθημερινή σχέση με ανθρώπινες ψυχές και διαφορετικούς ανθρώπινους χαρακτήρες κάτω από διαφορετικές συνθήκες κάθε φορά -είναι σχεδόν απίθανο να επαναλάβεις την ίδια ακριβώς διδασκαλία, όσες φορές κι αν μπεις στο ίδιο ακριβώς τμήμα και διδάξεις ακριβώς την ίδια διδακτική ενότητα ενός μαθήματος- κρίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις αναγκαία η εκ νέου οριοθέτηση επιμέρους γνωστικών και παιδαγωγικών στόχων (στο πλαίσιο βέβαια πάντοτε των οδηγιών του αναλυτικού), ώστε να καταστήσουμε και το μάθημα πιο ελκυστικό και τους στόχους πιο ρεαλιστικούς. Σ' αυτήν την κατεύθυνση θεωρείται καίρια η συμβολή των κειμένων και των ερωτήσεων για την κατανόηση και την πρόσληψη της ύλης.

Επιβάλλεται βεβαίως η διαλεκτική μέθοδος διδασκαλίας κι όχι η δασκαλοκεντρική που χρησιμοποιείται λόγω της αξιολόγησης, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι απαξιώνουμε τον ρόλο του καλού δασκάλου, τον οποίο θεωρούμε αναντικατάστατο, όπως θα δείξουμε και παρακάτω.

Αναγκαία θεωρείται η χρήση βιντεοπροβολέα, για να περνάνε μπροστά από τα μάτια των παιδιών κάποιοι πλαγιότιτλοι ή βασικές σημειώσεις ή άλλο εποπτικό υλικό, ώστε να μπορούν οι μαθητές να συγκρατήσουν στο μυαλό τους κάποιες βασικές έννοιες.

Η αναγκαιότητα αυτή πηγάζει κι απ' το γεγονός ότι δεν συμμετέχουν όλοι οι μαθητές, είτε γιατί είναι απρόθυμοι είτε γιατί παρουσιάζουν αδυναμία κατανόησης. Εδώ αξίζει να επισημάνουμε ότι - χωρίς υπερβολή - το χάσμα που παρουσιάζεται στο Λύκειο ανάμεσα στους μαθητές του ίδιου τμήματος όσον αφορά την πνευματική τους συγκρότηση είναι πια σχεδόν αγεφύρωτο.

Εντούτοις, με την απαραίτητη εκλαΐκευση στα όρια του επιτρεπτού και μια απόπειρα επικαιροποίησης χωρίς αυθαιρεσίες μπορούμε τουλάχιστον να προσπαθήσουμε χωρίς διακρίσεις:

να εξοικειώσουμε τους μαθητές μας με τις δύσπεπτες ή και πρωτόγνωρες φιλοσοφικές έννοιες,

να τους μυήσουμε στην τέχνη της πειθούς,

να τους ενθαρρύνουμε να εξωτερικεύουν με παρρησία τις σκέψεις τους,

να τους εξασκήσουμε να υποστηρίζουν τις απόψεις τους με λογικά επιχειρήματα,

να τους αφυπνίσουμε την κοινωνική και πολιτική συνείδηση και

να τους κινητοποιήσουμε την ευαισθησία πάνω σε ζητήματα συλλογικής

και ατομικής ευθύνης.

Χρησιμοποιούμε μετά λόγου γνώσεως το «παρωχημένο» α' πληθυντικό πρόσωπο, μιλώντας για τις καλές όσο και ρεαλιστικές προθέσεις μας, γιατί πιστεύουμε ακράδαντα στον νευραλγικό ρόλο του δασκάλου μέσα στην τάξη.

Τέτοιοι δάσκαλοι στο μάθημα της φιλοσοφίας, που να εμπνέουν και να αποτελούν πρότυπα έργων και λόγων, μπορούν να οδηγήσουν τα παιδιά τους στην αυτογνωσία, να τους διδάξουν ότι η προσωπική και συλλογική πρόοδος δεν υφίσταται χωρίς αυτοκριτική και να τους οδηγήσουν στην έξοδο από τη ρηχότητα της εποχής, ώστε να μάθουν να διακρίνουν το «φαίνεσθαι» από το «είναι».

Ολοκληρώνοντας, μέσα στους βασικούς στόχους συγκαταλέγουμε υποχρεωτικά να αισθανθούν οι μαθητές μας ότι η βαθιά κατανόηση του κόσμου (τόσο του εσωτερικού όσο και αυτού που μας περιβάλλει) είναι και μια αποτελεσματική μέθοδος ψυχοθεραπείας και εκτόνωσης από οποιαδήποτε πίεση και αποτελεί ταυτόχρονα το φάρμακο, όταν γίνεται με όρους και κανόνες, για πνευματική αποσυμφόρηση και ψυχική ανάταση. Ο τελευταίος στόχος, αν κατακτηθεί, είναι ίσως και ο σπουδαιότερος, διότι μπορεί να φουντώσει τον έρωτα για την παιδεία στην εξιδανικευμένη της μορφή που ταυτίζεται με την πλήρη άνθηση της προσωπικότητας.

Τέλος, όσον αφορά το θέμα της χρήσης των ΤΠΕ και της αξιολόγησης του μαθήματος ισχύουν όσα προαναφέραμε για το Γυμνάσιο.

Το παραπάνω κείμενο θέσεων και καλών προθέσεων για τη διδασκαλία του μαθήματος της φιλοσοφίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και υπογράφει η ομάδα εργασίας των φιλολόγων Ν. Σερρών.

Λατινικά

Η ομάδα των φιλολόγων που με επιστημονική αγωνία και ευαισθησία εργάστηκε, για να καταθέσει τις προτάσεις της με σκοπό την αναβάθμιση των Λατινικών, εξ αρχής επεσήμανε τις αδυναμίες που παρουσιάζει σήμερα η διδασκαλία των λατινικών, καθώς το μάθημα «συρρικνώθηκε» και δυστυχώς τείνει να εξοβελιστεί από τη σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Μετά από ενδελεχή προβληματισμό, αλλά και γνώση σφαιρική των προβλημάτων της διδακτικής πράξης κατέληξε στις εξής επισημάνσεις:

Ωρολόγιο πρόγραμμα: Το μάθημα των Λατινικών διδάσκεται στη Γ' Λυκείου, στην ομάδα Προσανατολισμού των Ανθρωπιστικών Σπουδών τρεις ώρες την εβδομάδα. Οι μαθητές καλούνται μέσα σε ένα διδακτικό έτος να έρθουν πρώτη φορά σε επαφή με τη λατινική γλώσσα, να κατακτήσουν τη γνώση των βασικών χαρακτηριστικών της μορφολογίας, της σύνταξης, του λεξιλογίου της λατινικής. Δεν επαρκούν οι τρεις (03) ώρες για τη διδασκαλία της λατινικής γλώσσας και σίγουρα δεν μπορούμε να απαιτούμε εμπέδωση και αφομοίωση από τον μαθητή των γραμματικοσυντακτικών γνώσεων και του λεξιλογίου της λατινικής γλώσσας. Η ανεπάρκεια των ωρών διδασκαλίας και φυσικά το γεγονός ότι η διδασκαλία των Λατινικών περιορίζεται μόνο σε ένα διδακτικό έτος, τόσο κρίσιμο για τους μαθητές, καθώς θα συμμετάσχουν στις Πανελλήνιες Εξετάσεις και θα εξεταστούν στο συγκεκριμένο μάθημα, οδηγεί τους μαθητές σε αναζήτηση άλλων λύσεων, όπως τα ιδιαίτερα μαθήματα ή τα φροντιστήρια, για να καλύψουν το κενό που το αναλυτικό πρόγραμμα παρουσιάζει. Είναι λοιπόν γνωστό σε όλους ότι οι μαθητές ήδη από τη Β' Λυκείου προετοιμάζονται παρακολουθώντας μαθήματα Λατινικών σε φροντιστήρια, για να έχουν τη δυνατότητα να εμπεδώσουν την ύλη κατά τη διάρκεια της Γ' Λυκείου.

Γενικοί Στόχοι: Οι γενικοί στόχοι του μαθήματος, έτσι όπως διατυπώνονται στο αναλυτικό πρόγραμμα, είναι στη σωστή κατεύθυνση, αλλά δε θεωρούνται υλοποιήσιμοι, καθώς ο περιορισμένος χρόνος διδασκαλίας και η πίεση που ασκείται για την ολοκλήρωση μιας διευρυμένης ύλης, δεν επιτρέπουν την ουσιαστική γνώση της λατινικής γλώσσας ούτε σε επίπεδο γλωσσικού συστήματος ούτε σε επίπεδο λεξιλογίου. Οι μαθητές δεν έχουν τον χρόνο να συνειδητοποιήσουν τη σχέση της λατινικής με την αρχαία ελληνική, ώστε να μπορούν να διακρίνουν διαφορές και αντιστοιχίες. Κυρίως όμως δεν μπορούν να εξοικειωθούν με τα κείμενα της λατινικής

γλώσσας και γραμματείας. Αυτό που αναφέρεται στο αναλυτικό πρόγραμμα ως «άσκηση στην κατανόηση με τη βοήθεια ενός κατάλληλου γλωσσικού υπομνηματισμού» στην διδακτική πράξη μετατρέπεται σε αποστήθιση της μετάφρασης των κειμένων που είναι στην ύλη από το βιβλίο του καθηγητή. Έτσι, λοιπόν, η ανάπτυξη μεταφραστικών δεξιοτήτων γίνεται δυστυχώς ακόμη μια φορά καλλιέργεια της «παπαγαλίας».

Θεματικές Περιοχές και περιεχόμενο: Η διδασκαλία περιορίζεται στη γραμματική και στο συντακτικό. Συγκεκριμένα, η γραμματική της λατινικής γλώσσας διδάσκεται με γρήγορους ρυθμούς, καθώς ο διδάσκων πρέπει να καλύψει όλα τα κεφάλαια, ενώ το συντακτικό διδάσκεται αποσπασματικά. Αγνοούμε με ποια επιστημονικά ή παιδαγωγικά κριτήρια επελέγησαν κάποια κεφάλαια του συντακτικού και κάποια άλλα «εξοβελίστηκαν», π.χ. οι απλές παραβολικές προτάσεις διδάσκονται, αλλά όχι οι υποθετικές παραβολικές κ.τ.λ. Επίσης, δεν προσεγγίζεται καθόλου το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο. Δε δίνεται η δυνατότητα να κατανοήσει ο μαθητής/τρια τα ιδεολογικά στοιχεία, τις συνθήκες που επικράτησαν σε συγκεκριμένες ιστορικές εποχές, τις αισθητικές αρχές που αποτέλεσαν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσονται σημαντικές προσωπικότητες που σφράγισαν τον ρωμαϊκό πολιτισμό.

Διδακτική μεθοδολογία: Τα Λατινικά σήμερα διδάσκονται υπηρετώντας τους χρησιμοθηρικούς στόχους που απαιτεί το σύστημα εξετάσεων. Ακολουθείται, λοιπόν, η δασκαλοκεντρική μέθοδος που ευνοεί δυστυχώς την απουσία κριτικής και την καλλιέργεια μιας στείρας αποστήθισης. Η μονοδιάστατη ευθύγραμμη διδασκαλία καθιστά τον διδάσκοντα πομπό και τον διδασκόμενο παθητικό δέκτη.

Η πίεση του χρόνου και το άγχος των εξετάσεων περιορίζει στο ελάχιστο τη χρήση των ΤΠΕ και της τέχνης ως αφόρμηση. Η γλώσσα των λατινικών θα μπορούσε να διδαχτεί με αφόρμηση σημαντικά έργα της γλυπτικής και της ζωγραφικής. Με αυτόν τον τρόπο θα γινόταν αντιληπτή η πορεία της λατινικής γλώσσας και της ρωμαϊκής κουλτούρας και η σχέση της με τον σύγχρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Αξιολόγηση: Η αξιολόγηση των μαθητών κρίνεται ικανοποιητική ως προς τους γραμματικοσυντακτικούς στόχους του παρόντος αναλυτικού προγράμματος. Βασίζεται κυρίως στην προφορική εξέταση και στα κριτήρια αξιολόγησης.

Προτάσεις

Η ομάδα των φιλολόγων θέλοντας να συγκροτήσει μια ουσιαστική αλλά και εφικτή πρόταση με στόχο την αναβάθμιση των ανθρωπιστικών σπουδών και την επίτευξη της αρχαιογνωσίας, πράγμα που γίνεται αντιληπτό όλο και περισσότερο σε μια Ευρώπη που αντιλαμβάνεται ότι το έρεισμά της πρέπει να είναι οι διαχρονικές αξίες που κληροδοτήθηκαν από τον αρχαιοελληνικό και ρωμαϊκό πολιτισμό, καταθέτει τις εξής προτάσεις:

1. Προτείνουμε την επαναφορά της διδασκαλίας των Λατινικών στη Β' Λυκείου. Συγκεκριμένα, το μάθημα πρέπει να διδάσκεται στην Ομάδα Προσανατολισμού των Ανθρωπιστικών Σπουδών 2 ώρες την εβδομάδα. Στη Γ' Λυκείου στην Ομάδα Προσανατολισμού των Ανθρωπιστικών Σπουδών 3 ώρες την εβδομάδα, όπως ισχύει σήμερα.

2. Προτείνουμε τη βελτίωση του σχολικού εγχειριδίου. Συγκεκριμένα, πολλά από τα κείμενα καλό θα ήταν να αφαιρεθούν, καθώς δεν κινούν το ενδιαφέρον των μαθητών και δε θεωρούνται αντιπροσωπευτικά των αξιών που διέπουν τον ρωμαϊκό πολιτισμό. Το σχολικό εγχειρίδιο θα μπορούσε να εμπλουτιστεί με εκτενή αποσπάσματα έργων της λατινικής γραμματείας, για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τη λατινική γραμματεία και να γνωρίσουν κύριους εκφραστές των αξιών του ρωμαϊκού πολιτισμού.

3. Κριτική προσέγγιση των λατινικών κειμένων και σύγκριση του ρωμαϊκού, αρχαίου ελληνικού και σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού μέσα από τη μελέτη κατάλληλων κειμένων.

4. Ιστορική και κοινωνική, καθώς και βαθύτερη νοηματική προσέγγιση των κειμένων, ώστε να καλλιεργηθούν οι στάσεις και οι αξίες του ρωμαϊκού πολιτισμού και να αντιληφθεί ο μαθητής/η μαθήτρια όλα αυτά τα στοιχεία που συγκροτούν το συμφραστικό πλαίσιο δημιουργίας κάθε λογοτεχνικού έργου.

5. Συνολική θεώρηση και διδασκαλία της λατινικής γλώσσας. Συγκεκριμένα, κρίνεται ως θετική η συνολική διδασκαλία του συντακτικού της Λατινικής χωρίς να δίνεται έμφαση σε σπάνιες περιπτώσεις εμφάνισης συντακτικών φαινομένων.

6. Όσον αφορά στο περιεχόμενο διδασκαλίας προτείνεται στη Β' Λυκείου να διδάσκονται απλά κείμενα, κατάλληλα για την εκμάθηση των βασικών χαρακτηριστικών της μορφολογίας, της σύνταξης και του λεξιλογίου της λατινικής γλώσσας.

Στη Γ' Λυκείου προτείνεται η διδασκαλία συνθετότερων κειμένων

αντιπροσωπευτικών της λατινικής γραμματολογίας (π.χ. Βιργίλιος, Σενέκας, Κορνήλιος Νέπωτας, Τάκιτος). Έτσι θα δίδεται η ευκαιρία στον μαθητή/στη μαθήτρια να γνωρίσει σημαντικούς εκπροσώπους των λατινικών γραμμάτων, αλλά και στον διδάσκοντα η ευκαιρία να προχωρήσει τη διδασκαλία του σε επίπεδο σύγκρισης ανάμεσα σε κείμενα που εκπροσωπούν τον ελληνορωμαϊκό τρόπο σκέψης (π.χ. Βιργίλιος - Όμηρος). Ιδιαίτερα τονίστηκε από την ομάδα των φιλολόγων η αναγκαιότητα της διδασκαλίας ενός ευρύτερου και νοηματικά αυτοτελούς αποσπάσματος λατινικού κειμένου, καθώς η αποσπασματικότητα των κειμένων που διδάσκονται σήμερα αποτελεί τροχοπέδη στη δημιουργική και κριτική επαφή του μαθητή με τον λατινικό τρόπο έκφρασης και σκέψης.

Επίσης, προτείνεται και ετυμολογική προσέγγιση της λατινικής γλώσσας (σχέση των λατινικών με την αρχαία ελληνική, σχέση των λατινικών με τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες). Η ετυμολογία γοητεύει τους μαθητές. Γνωρίζουν την «περιπέτεια» των λέξεων που χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους και με αυτόν τον τρόπο κατανοούν την πλαστικότητα της γλώσσας ως εργαλείο έκφρασης διαχρονικά.

7. Όσον αφορά στη μεθοδολογία διδασκαλίας θα προτείναμε να δίδεται η δυνατότητα εργαστηριακού μαθήματος. Στη Β' Λυκείου η χρήση ανοιχτών και κλειστών λογισμικών για τη διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού θα έκανε την εκμάθηση πιο ελκυστική και παιγνιώδη. Η εφαρμογή της μεθόδου project θα έδινε τη δυνατότητα μιας ενδεδειγμένης μελέτης θεμάτων που συνδέουν άρρηκτα τις δύο γλώσσες, αρχαία ελληνική και λατινική, αλλά και την αξιοποίηση της τέχνης, γλυπτικής και ζωγραφικής, ως αφορμή (π.χ. το σύμπλεγμα του Λαοκόοντα και το κείμενο του Βιργιλίου από την Αινειάδα, η αρπαγή των Σαβίνων: πίνακες των Νικολά Πουσέν, Ζακ – Λουί Νταβίντ, Γιόχαν Χάινριχ Σένφελντ, Πάμπλο Πικάσο και το απόσπασμα από το έργο του Τίτου Λίβιου «Ab urbe condita»).

8. Κρίνεται αναγκαίο η αξιολόγηση να συνδεθεί με τους παραπάνω στόχους, ώστε να μην αξιολογείται μόνο η στεία γνώση των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων και η αποστήθιση μιας δοσμένης μετάφρασης, αλλά και η κριτική σκέψη και οι δεξιότητες του μαθητή/ της μαθήτριας.

Η ομάδα των φιλολόγων που ασχολήθηκε με τη σύνταξη της συγκεκριμένης εισήγησης προσπάθησε να μην περιοριστεί στην κριτική του υπάρχοντος αναλυτικού προγράμματος που αφορά στα Λατινικά,

αλλά να καταθέσει την πρότασή της για την αναβάθμιση του μαθήματος των Λατινικών που πλήττεται. Γνωρίζοντας ως φιλόλογοι την αμοιβαία όσμωση μεταξύ του αρχαίου ελληνικού και του ρωμαϊκού πολιτισμού και κατανοώντας πλήρως τους παράλληλους βίους που μέσα στους αιώνες πορεύτηκαν Έλληνες και Ρωμαίοι ελπίζουμε να ακουστούμε από τους ιθύνοντες. Ας αφουγκραστούμε τις απαιτήσεις των καιρών για επαναφορά των αξιών του Ανθρωπισμού, ας προλάβουμε τις εξελίξεις και ας βαδίσουμε *citius altius fortius*.

Ειδική Αγωγή -Τ.Ε.Ε. -ΕΠΑ.Λ.

Το ωρολόγιο πρόγραμμα του ΤΕΕ-ΕΠΑΛ Ε.Α. να αυτονομηθεί από τα αντίστοιχα των γενικών σχολείων, καθώς υπάρχει αναντιστοιχία τάξεων του Γενικού Γυμνασίου με το Τ.Ε.Ε. Ε.Α. σε όλα τα φιλολογικά μαθήματα.

Εισαγωγή του μαθήματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στα ΤΕΕ και αύξηση των ωρών στα ΕΠΑ.Λ (παρόν καθεστώς: 1 ώρα /εβδομάδα).

Αύξηση των ωρών διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών από μετάφραση (παρόν καθεστώς: 2 ώρες/ εβδομάδα) και δημιουργία εξειδικευμένου οπτικοακουστικού υλικού.

Για την Ιστορία προτείνεται η συγγραφή εγχειριδίων προσαρμοσμένων στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών.

Για τη Νεοελληνική Γλώσσα προτείνεται η συγγραφή εγχειριδίων εξειδικευμένων για τους μαθητές.

Μείωση του αριθμού μαθητών ανά τάξη λόγω του διαφορετικού γνωστικού – αντιληπτικού επιπέδου των μαθητών.

Να δίνεται η δυνατότητα διαφοροποιημένων θεμάτων, όπως είναι διαφοροποιημένοι και οι μαθησιακοί στόχοι, στις προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις γιατί με τα διαβαθμισμένης δυσκολίας θέματα δεν καλύπτεται το χάσμα που πολλές φορές υπάρχει μεταξύ των μαθητών.

Απουσία υλικού στις Τ.Π.Ε. για τη Β/θμια εκπαίδευση, καθώς το παρόν υλικό ανταποκρίνεται κυρίως στις ανάγκες της Α/θμιας. Επιπρόσθετα, τίθεται επιτακτική η ανάγκη επιμόρφωσης των καθηγητών, παροχής εξειδικευμένου υλικού και επάνδρωσης εργαστηρίων και τάξεων.

Ανάγκη δημιουργίας μιας ενιαίας φόρμας αξιολόγησης των μαθητών που θα αποτυπώνει τις δυνατότητες τους και τη συνολική τους εικόνα εντός και εκτός σχολικής τάξης.

Προτείνεται η διεξαγωγή επιμορφωτικών σεμιναρίων όσο αναφορά στη διδακτική μεθοδολογία κάθε αντικειμένου χωριστά που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εκάστοτε εκπαιδευτικής βαθμίδας.

Ανάγκη επάνδρωσης των σχολείων Ε.Α. με μόνιμο και εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό.

Ειδική Αγωγή Ε.Ε.Ε.Κ.

- Το αναλυτικό πρόγραμμα να είναι όσο πιο ελαστικό γίνεται ώστε ο εκάστοτε εκπαιδευτικός να προσαρμόζει τη διδασκαλία ανάλογα με την ανομοιομορφία των εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών.
- Να γίνονται ομάδες μαθητών στο μάθημα της Γλώσσας, με μαθητές οι οποίοι θα επιλέγονται από κάθε τμήμα και θα είναι σε υψηλότερο επίπεδο από τους υπόλοιπους μαθητές οι οποίοι χρειάζονται περαιτέρω ανάπτυξη και ενίσχυση του προφορικού και γραπτού τους λόγου.
- Σε κάθε τάξη που διδάσκεται το μάθημα της Γλώσσας να γίνεται συνδιδασκαλία από δύο Φιλολόγους.
- Να δοθούν νέες κατευθύνσεις και νέο υλικό από το Υπουργείο Παιδείας για το μάθημα της Γλώσσας.
- Να γίνονται αρκετές συμπράξεις με Δημοτικά Σχολεία ή Γυμνάσια.
- Να γίνεται πρακτική εφαρμογή των όσων μαθαίνουν οι μαθητές με πολλές βιωματικές δράσεις.
- Να γίνεται συνεχής ενημέρωση και επιμόρφωση με νέες εφαρμογές και μεθόδους διδασκαλίας.
- Το μάθημα της Γλώσσας να διδάσκεται αποκλειστικά από Φιλολόγους.
- Να υπάρχει η δυνατότητα να γίνονται αλλαγές στον σχηματισμό και στη διαμόρφωση των τμημάτων και κυρίως στον αριθμό μαθητών της κάθε τάξης.
- Να προστεθεί το μάθημα της Λογοτεχνίας κυρίως με παραμύθια, τα οποία βοηθούν τους μαθητές να χαλαρώσουν και να αντιληφθούν με λόγια και με εικόνες κοινωνικές ιστορίες αλλά και καθημερινές συνήθειες.
- Να υπάρχει υπολογιστής και προτζέκτορας σε κάθε τάξη με συνεχή

σύνδεση στο διαδίκτυο.

➤ Να γίνονται τα μαθήματα πιο συνεργατικά κυρίως με τις ειδικότητες των Καλλιτεχνικών και Πληροφορικών.

➤ Να γίνονται εγκαίρως οι προσλήψεις των αναπληρωτών, οι οποίοι λειτουργούν ως βασικοί συντελεστές στα Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. και να υπάρξουν μόνιμοι διορισμοί ώστε οι μαθητές να έχουν στην τάξη σταθερά πρόσωπα, όπως απαιτεί το φάσμα του αυτισμού.

Ειδική Αγωγή
Φόρμα Εργασίας στην ολομέλεια
Κριτική στο ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα
Ειδικής Αγωγής Τμημάτων Ένταξης

Ωρολόγιο πρόγραμμα: Να επανέλθουν οι ώρες που αφαιρέθηκαν από τα αρχαία (πρωτότυπο) Γυμνασίου και να αξιοποιηθούν στο μάθημα της Γλώσσας.

Γενικοί στόχοι: Υψηλοί, ανεφάρμοστοι, ασαφείς, δεν έχουν πρακτική εφαρμογή στην καθημερινότητα.

Θεματικές περιοχές: Να μαθαίνουν πιο λίγα –ουσιώδη- σε βάθος και με πολλή εξάσκηση.

Περιεχόμενο/δομή: Πάρα πολύ μεγάλη ύλη.

Γλώσσα: Κείμενα αποσπασματικά, ανούσια. Βιβλία χωρίς νοηματική συνοχή και αλληλουχία με πολλές περιττές λεπτομέρειες. Ελλιπής εξάσκηση στην παραγωγή λόγου. Γι' αυτό προτείνεται να υπάρχει ένα corpus με κείμενα τα οποία θα προσφέρονται για καθημερινή επεξεργασία και παραγωγή λόγου.

Αρχαία: Πληθώρα γραμματικών και συντακτικών φαινομένων, φλύαρα βιβλία. Ωστόσο περιλαμβάνονται ενδιαφέροντα κείμενα και υπάρχει επιτυχής επιλογή θεμάτων.

Αρχαία από πρωτότυπο: Απαράδεκτη (λόγια) μετάφραση Ιλιάδας. Υπερβολική ανάλυση τεχνικών σε βάρος της νοηματικής ανάλυσης. Επιπλέον προτείνεται η Αντιγόνη Β' Λυκείου να διδάσκεται από μετάφραση.

Λογοτεχνία: Να διδάσκεται σε ολοκληρωμένο δίωρο.

Ιστορία: Δυστυχώς δεν διδάσκεται στα Τ.Ε. Απαράδεκτα βιβλία-ουσιώδη γεγονότα αποδίδονται συνοπτικά.

Διδακτική μεθοδολογία: Παιγνιώδης συμπλήρωση κενών με τελική επιβράβευση. Παιχνίδι ρόλων, δραματοποίηση. Εξατομικευμένη με τη βοήθεια οπτικοακουστικού υλικού.

ΤΠΕ/Τέχνη: Δεν υπάρχει υλικοτεχνική υποδομή (απαραίτητη για Όμηρο, Ευριπίδη). Προτείνεται η συνεργασία εκπαιδευτικών καλλιτεχνικών, πληροφορικών και φιλολόγων.

Αξιολόγηση: Συνιστάται η περιγραφική αξιολόγηση στα Τ.Ε.

Άλλο Συνέχιση Τ.Ε. σε όλες τις βαθμίδες. Να διδάσκονται όλα τα μαθήματα. Να υπάρχει σταθερότητα. Να μην είναι ο εκπαιδευτικός σε άλλο σχολείο κάθε χρόνο. Να ανοίξουν οι πίνακες διορισμών. Στη

συνεδρίαση των καθηγητών να αναλαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί των Τ.Ε. να ενημερώνουν τους συναδέλφους για κάθε μαθητή (γιατί πολλές φορές έχουν εσφαλμένη εικόνα γι' αυτόν, διαφορετική από εκείνη των εκπαιδευτικών Τ.Ε.). Να υπάρχει συμφωνία ως προς τα θέματα των τελικών εξετάσεων ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς γενικής και ειδικής παιδείας. Το Τ.Ε. συμβάλλει σημαντικά στη διαμόρφωση στάσεων, αξιών, δεξιοτήτων του μαθητή, στην ενίσχυση της αυτοεικόνας, αυτοαντίληψης και αυτοπεποίθησής του. Το 25% των μαθητών παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες, γι' αυτό αξίζουν της προσοχής μας.

**Παράρτημα
Νεοελληνική Γλώσσα
Φόρμα Εργασίας στη δυάδα
Κριτική στα υπάρχοντα αναλυτικά προγράμματα
στη Νεοελληνική Γλώσσα Γυμνασίου**

Άξονες	Θετικά στοιχεία		Αρνητικά στοιχεία	
Ωρολόγιο Πρόγραμμα				
γενικοί στόχοι				
Θεματικές Περιοχές				
Περιεχόμενο	A.		A.	
	B.		B.	
	Γ.		Γ.	
Διδακτική Μεθοδολογία				
ΤΠΕ-Τέχνη				
Αξιολόγηση				
Άλλο				

Προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στη Νεοελληνική Γλώσσα Γυμνασίου

Άξονες			
Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ωρες ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Γενικοί σκοποί & στόχοι Επιδιωκόμενοι γραμματισμοί	Γνωστικοί		
	Δεξιότητων/ ικανοτήτων		
	Αξιών/ στάσεων		
Θεματικές Περιοχές			
Περιεχόμενο Ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Διδακτική Μεθοδολογία			
ΤΠΕ Τέχνη			
Αξιολόγηση			
Άλλο			

Νεοελληνική Γλώσσα
Φόρμα Εργασίας στην τετράδα
Κριτική στα υπάρχοντα αναλυτικά προγράμματα
στη Νεοελληνική Γλώσσα Γυμνασίου

Αξονες	Θετικά στοιχεία		Αρνητικά στοιχεία	
Ωρολόγιο Πρόγραμμα				
γενικοί στόχοι				
Θεματικές Περιοχές				
Περιεχόμενο	A.		A.	
	B.		B.	
	Γ.		Γ.	
Διδακτική Μεθοδολογία				
ΤΠΕ Τέχνη				
Αξιολόγηση				
Άλλο				

Προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στη Νεοελληνική Γλώσσα Γυμνασίου

Άξονες			
Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ωρες ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Γενικοί σκοποί & στόχοι Επιδιωκόμενοι γραμματισμοί	Γνωστικοί		
	Δεξιότητων/ ικανοτήτων		
	Αξιών/ στάσεων		
Θεματικές Περιοχές			
Περιεχόμενο Ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Διδακτική Μεθοδολογία			
ΤΠΕ Τέχνη			
Αξιολόγηση			
Άλλο			

Νεοελληνική Γλώσσα
Φόρμα Εργασίας στην ολομέλεια
Κριτική στα υπάρχοντα αναλυτικά προγράμματα
στη Νεοελληνική Γλώσσα Γυμνασίου

Αξονες	Θετικά στοιχεία		Αρνητικά στοιχεία	
Ωρολόγιο Πρόγραμμα				
γενικοί στόχοι				
Θεματικές Περιοχές				
Περιεχόμενο	A.		A.	
	B.		B.	
	Γ.		Γ.	
Διδακτική Μεθοδολογία				
ΤΠΕ Τέχνη				
Αξιολόγηση				
Άλλο				

Προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στη Νεοελληνική Γλώσσα Γυμνασίου

Άξονες			
Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ώρες ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Γενικοί σκοποί & στόχοι Επιδιωκόμενοι γραμματισμοί	Γνωστικοί		
	Δεξιότητων/ ικανοτήτων		
	Αξιών/ στάσεων		
Θεματικές Περιοχές			
Περιεχόμενο Ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Διδακτική Μεθοδολογία			
ΤΠΕ Τέχνη			
Αξιολόγηση			
Άλλο			

Νεοελληνική Γλώσσα
Φόρμα Εργασίας στη δυάδα
Κριτική στα υπάρχοντα προγράμματα σπουδών
στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Άξονες	Θετικά στοιχεία		Αρνητικά στοιχεία	
Ωρολόγιο Πρόγραμμα				
γενικοί στόχοι				
Θεματικές Περιοχές				
Περιεχόμενο	A.		A.	
	B.		B.	
	Γ.		Γ.	
Διδακτική Μεθοδολογία				
ΤΠΕ Τέχνη				
Αξιολόγηση				
Άλλο				

Προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Άξονες			
Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ώρες ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Γενικοί σκοποί & στόχοι Επιδιωκόμενοι γραμματισμοί	Γνωστικοί		
	Δεξιότητων/ ικανοτήτων		
	Αξιών/ στάσεων		
Θεματικές Περιοχές			
Περιεχόμενο Ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Διδακτική Μεθοδολογία			
ΤΠΕ Τέχνη			
Αξιολόγηση			
Άλλο			

Νεοελληνική Γλώσσα
Φόρμα Εργασίας στην τετράδα
Κριτική στα υπάρχοντα προγράμματα σπουδών
στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Άξονες	Θετικά στοιχεία		Αρνητικά στοιχεία	
Ωρολόγιο Πρόγραμμα				
γενικοί στόχοι				
Θεματικές Περιοχές				
Περιεχόμενο	A.		A.	
	B.		B.	
	Γ.		Γ.	
Διδακτική Μεθοδολογία				
ΤΠΕ Τέχνη				
Αξιολόγηση				
Άλλο				

Προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Άξονες			
Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ώρες ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Γενικοί σκοποί & στόχοι Επιδιωκόμενοι γραμματισμοί	Γνωστικοί		
	Δεξιότητων/ ικανοτήτων		
	Αξιών/ στάσεων		
Θεματικές Περιοχές			
Περιεχόμενο Ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Διδακτική Μεθοδολογία			
ΤΠΕ Τέχνη			
Αξιολόγηση			
Άλλο			

Νεοελληνική Γλώσσα
Φόρμα Εργασίας στην ολομέλεια
Κριτική στα υπάρχοντα προγράμματα σπουδών
στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Άξονες	Θετικά στοιχεία		Αρνητικά στοιχεία	
Ωρολόγιο Πρόγραμμα				
γενικοί στόχοι				
Θεματικές Περιοχές				
Περιεχόμενο	A.		A.	
	B.		B.	
	Γ.		Γ.	
Διδακτική Μεθοδολογία				
ΤΠΕ Τέχνη				
Αξιολόγηση				
Άλλο				

Προτάσεις για την ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών στη Νεοελληνική Γλώσσα Λυκείου

Άξονες			
Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ωρες ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Γενικοί σκοποί & στόχοι Επιδιωκόμενοι γραμματισμοί	Γνωστικοί		
	Δεξιότητων/ ικανοτήτων		
	Αξιών/ στάσεων		
Θεματικές Περιοχές			
Περιεχόμενο Ανά τάξη	A.		
	B.		
	Γ.		
Διδακτική Μεθοδολογία			
ΤΠΕ Τέχνη			
Αξιολόγηση			
Άλλο			

Ευχαριστήρια επιστολή προς τον Σύνδεσμο Φιλολόγων Σερρών

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦ/ΚΗ Δ/ΝΣΗ Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Δ/ΝΣΗ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΣΕΡΡΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Ταχ. Δ/ση :Κερασούντος 2,
Τ.Κ. 62123, Σέρρες
Πληροφορίες: Μέγγλα Λαμπρινή
Τηλέφωνο: 2321047538
2321047537
FAX: 2321047531
E-MAIL: grssdsr@sch.gr

Σέρρες, 30 Ιουνίου 2016
Αριθ. Πρωτ. Φ.394

ΠΡΟΣ:
Τον Σύνδεσμο Φιλολόγων Σερρών
(Δια της Προέδρου του
Συνδέσμου Φιλολόγων
Σερρών κας Βασιλικής Ζέττα)
ΚΟΙΝ: ΔΔΕ Σερρών

ΘΕΜΑ: «Ευχαριστήρια Επιστολή Σχολικών Συμβούλων Φιλολόγων προς τον Σύνδεσμο Φιλολόγων Σερρών για τη διεξαγωγή της Διημερίδας με θέμα τα φιλολογικά Μαθήματα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»

Αγαπητή κα Πρόεδρε,

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Φιλολόγων Σερρών αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε θερμά εσάς προσωπικά, το Διοικητικό Συμβούλιο και τα μέλη του Συνδέσμου Φιλολόγων Σερρών για την άριστη και αποτελεσματική συνεργασία μας στη διοργάνωση και υλοποίηση της διημερίδας με θέμα τα φιλολογικά Μαθήματα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο 4ο ΓΕΛ Σερρών, στις 27 & 28 Ιουνίου 2016. Ο σχεδιασμός και η πραγμάτωση της διημερίδας αυτής που αποτελεί πρωτοποριακή επιμορφωτική πρόταση στη βάση της αυτενέργειας και της συνεργασίας βρήκε στο Σύνδεσμο Φιλολόγων την αναγκαία στήριξη και πολύτιμη βοήθεια. Παρακαλούμε να μεταφέρετε τις ευχαριστίες μας στο Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου

και ονομαστικά στις κυρίες Ζουρνατζή Σ., Μπαγανά Δ., Σκέμπερη Ε., Μάλαμα Ι, Νένου Ελ, και στον κ. Αραμπατζή Δ., που ανέλαβαν και διεκπεραίωσαν εξαιρετικά ένα μεγάλο μέρος της διεξαγωγής των εργασιών. Επίσης δια του προσώπου σας ευχαριστούμε όλα τα μέλη του Συνδέσμου Φιλολόγων τα οποία συμμετείχαν και με οιονδήποτε τρόπο ενίσχυσαν την προσπάθειά μας.

Κυρία Πρόεδρε,

Με τη νέα σχολική χρονιά προσβλέπουμε στη συνέχιση της συνεργασίας μας με δράσεις προσανατολισμένες στην υπόθεση της παιδείας και του πολιτισμού με συνέπεια, υψηλό δημοκρατικό, επιστημονικό και παιδαγωγικό ήθος.

Με τιμή,

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Σερρών
Πηνελόπη Τζιώκα ΠΕ02
Ιωάννης Κιορίδης ΠΕ02

Ευχαριστήρια επιστολή προς τους εκπαιδευτικούς

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦ/ΚΗ Δ/ΝΣΗ Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Δ/ΝΣΗ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΣΕΡΡΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Ταχ. Δ/ση :Κερασούντος 2,
Τ.Κ. 62123, Σέρρες
Πληροφορίες: Μέγγλα Λαμπρινή
Τηλέφωνο: 2321047538
2321047537
FAX: 2321047531
E-MAIL: grssdsr@sch.gr

Σέρρες, 30 Ιουνίου 2016
Αριθ. Πρωτ. Φ.15/394

ΠΡΟΣ: Εκπαιδευτικούς κλ. ΠΕ02
ΔΔΕ Σερρών
(Δια των Δ/ντών Σχολικών
Μονάδων)

ΚΟΙΝ: ΔΔΕ Σερρών

ΘΕΜΑ: «Ευχαριστήρια Επιστολή Σχολικών Συμβούλων Φιλολόγων για τη διεξαγωγή της Δημερίδας με θέμα τα φιλολογικά Μαθήματα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»

Αγαπητοί/ές συνάδελφοι,

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Φιλολόγων Σερρών αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε θερμά όσες και όσους συνετέλεσαν στην άριστη διεξαγωγή της διημερίδας με θέμα «Τα φιλολογικά Μαθήματα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» που διοργανώσαμε σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Φιλολόγων Ν. Σερρών στο 4ο ΓΕΛ Σερρών, στις 27 & 28 Ιουνίου 2016. Γνωρίζαμε ότι το εγχείρημά μας να συνεργαστούν οι συνάδελφοι σε ομάδες στο αντικείμενο της επιλογής τους, κρίνοντας, προτείνοντας, συνθέτοντας και καταλήγοντας σε θέσεις στο πλαίσιο της σχεσιοδυναμικής που αναπτύσσεται στο εσωτερικό των ομάδων, είναι toλμηρό, πρωτοποριακό για τα ελληνικά εκπαιδευτικά δεδομένα, στην

πράξη δημοκρατικό και παιδαγωγικά ορθό. Με τη λήξη των εργασιών και αποτιμώντας

1) τη μαζική συμμετοχή των συναδέλφων από σχολεία της πόλης και της περιφέρειας,

2) το πάθος, το υψηλό δημοκρατικό, παιδαγωγικό και επιστημονικό ήθος με το οποίο ανέλαβαν να εργαστούν οι φιλόλογοι συνεργατικά και συνθετικά, ακούραστοι από τις 9.30 έως τις 14.00 επί δύο μέρες και

3) το άριστο αποτέλεσμα των εργασιών,
συγχαίρουμε τους συναδέλφους μας και δεσμευόμαστε για αντάξια συνέχεια με τη νέα σχολική χρονιά.

Επίσης, ευχαριστούμε το 4ο ΓΕΛ Σερρών που φιλοξένησε τη διημερίδα και ειδικά τον Διευθυντή κ. Παπακωνσταντίνο Στάθη, την Υποδιευθύντρια κα Παχαδίρογλου Ολυμπία και τον Υποδιευθυντή κ. Χατζηπαναγιώτου Δημήτρη οι οποίοι διευκόλυναν αποτελεσματικά τις εργασίες μας.

Τέλος ευχόμαστε σε όλες και όλους τους συναδέλφους «Καλό Καλοκαίρι»!

Παρακαλούνται οι Δ/ντές των Σχολικών Μονάδων να προωθήσουν την παρούσα στους Εκπαιδευτικούς κλ. ΠΕ02 της μονάδας τους.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Σερρών

Πηνελόπη Τζιώκα ΠΕ02

Ιωάννης Κιορίδης ΠΕ02

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦ/ΚΗ Δ/ΝΣΗ Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Δ/ΝΣΗ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΣΕΡΡΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Ταχ. Δ/νση :Κερασούντος 2,
Τ.Κ. 62123, Σέρρες
Πληροφορίες: Μέγγλα Λαμπρινή
Τηλέφωνο: 2321047538
2321047537
FAX: 2321047531
E-MAIL: grssdsr@sch.gr

Σέρρες, 10 Αυγούστου 2016
Αριθ. Πρωτ. Φ.2 /422

ΠΡΟΣ:
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ
Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Λεωφ. Γεωργικής Σχολής 65
57001 Θεσ/νικη
ΚΟΙΝ.: ΔΔΕ ΣΕΡΡΩΝ

ΘΕΜΑ: «Διαβίβαση εγγράφων διημερίδας Φιλολόγων Σερρών»

Σας αποστέλλουμε σε ηλεκτρονική μορφή:

α. Δεκατέσσερα (14) έγγραφα που αποτυπώνουν τα συμπεράσματα και τις προτάσεις στα οποία κατέληξαν οι εκπαιδευτικοί κλ. ΠΕ02 των σχολείων ευθύνης μας στο πλαίσιο της διημερίδας με θέμα «Τα Φιλολογικά μαθήματα στη Β/θμια Εκπαίδευση» που πραγματοποιήθηκε στις Σέρρες στις 27 και 28 Ιουνίου του 2016 (αρ. έγκρισης 18241/20-05-2016 έγγραφο της Περιφερειακής Δ/νσης Εκπαίδευσης Κ. Μακεδονίας). Η διημερίδα πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία των αρμοδίων σχολικών συμβούλων και του Συνδέσμου Φιλολόγων Σερρών.

β. Σχετικό εισαγωγικό κείμενο των Σχολικών Συμβούλων Φιλολόγων Σερρών.

Παρακαλούμε να προωθήσετε αρμοδίως τα συνημμένα έγγραφα:

- α. Στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και
- β. Στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Συνημμένα υποβάλλονται τα σχετικά έγγραφα (συνολικά 15).

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Φιλολόγων Σερρών

Δρ. Ιωάννης Κιορίδης

Δρ. Πηνελόπη Τζιώκα

Φωτογραφικό υλικό

ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ
«ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΣΤΗ Β/ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»
Οι φιλόλογοι του Ν. Σερρών
οκέφτονται - συνεργάζονται - προτείνουν

ΔΕΥΤΕΡΑ 27 & ΤΡΙΤΗ 28 ΙΟΥΝΙΟΥ 2016
ΩΡΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ: 9.30-14.00
ΧΩΡΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ: 4^ο ΓΕΛ

ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΣΕΡΡΩΝ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ Ν. ΣΕΡΡΩΝ

Εκτύπωση:

τηλ.:23210 56356

Copyright 2017 ©
Σύνδεσμος Φιλολόγων Ν. Σερρών